

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových studií

Projekty FIFA v Africe

Bakalářská práce

Olomouc

2014

Autor: Josef Pospíšil

Vedoucí práce: Mgr. Simona Šafaříková, Ph.D.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Projekty FIFA v Africe* vypracoval samostatně a všechny použité zdroje jsem uvedl v seznamu literatury.

Olomouc 15. května 2015

Josef Pospíšil

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Simoně Šafaříkové, Ph.D. za připomínky, rady a čas, který mi věnovala při vedení této práce. Také bych chtěl poděkovat své rodině a přátelům za podporu během celé doby mého studia.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Josef POSPÍŠIL**
Osobní číslo: **R11376**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**
Název tématu: **Projekty FIFA a jejich vliv v Africe**
Zadávací katedra: **Katedra rozvojových studií**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce bude analyzovat vybrané projekty FIFA prováděné na africkém kontinentu a zjistit, jaký mají projekty vliv na obyvatelstvo a regiony, v nichž jsou implementovány. Porovnáním původních plánů a záměrů projektů se stávajícími výsledky bych chtěl dojít k finálním závěrům, které by měly odhalit prospěšnost, případné negativa a limitace projektů.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **10 - 15 tisíc slov**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

DARBY, Paul. Africa, Football and FIFA: Politics, Colonialism and Resistance (Sport in the Global Society). Portland, Oregon: Frank Cass Publishers, 2002. ISBN 071464968.

Fédération Internationale de Football Association [online]. Dostupné z: www.fifa.com

KIRWIN, Matthew a Gerard AKINDES. Evaluating Sport as International Aid: Assisting Development or Promoting Under-Development?. Conference Papers – International Studies Association. 2007, s. 1

SAMODIEN, Leila. FIFA's legacy of hope for Africa. Independent Online. 2009. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/328854958?accountid=16730>

DOYLE, Paul. Football: How football can bring new hope to a neglected and desperate region. The Guardian. 2009. Dostupné z:

<http://search.proquest.com/docview/244399336?accountid=16730>

FIFA opens first African Medical Centre of Excellence. United Press International. 2008. Dostupné z:

<http://search.proquest.com/docview/467969544?accountid=16730>

FIFA; Opening of first Football for Hope Center Heralds a New Dawn for Khayelitsha. NewsRX. 2009. Dostupné z:

<http://search.proquest.com/docview/212203021?accountid=16730>

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Simona Šafaříková, Ph.D.**
Katedra rozvojových studií

Datum zadání bakalářské práce: **7. května 2014**

Termín odevzdání bakalářské práce: **16. dubna 2015**

L.S.

prof. RNDr. Ivo Frébort, CSc., Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 7. května 2014

Abstrakt

Práce se zabývá projekty organizace FIFA na africkém kontinentě. Charakterizuje koncept sportu a fotbalu pro rozvoj, organizaci FIFA a dále představuje fotbalové projekty, které tento koncept využívají v praxi. Hlavním cílem práce je analýza vybraných projektů využívajících fotbal jako prostředek k rozvoji a poukázat nejen na jejich pozitivní, ale i negativní aspekty. Po přečtení této práce získá čtenář přehled o organizaci FIFA, jejich rozvojových aktivitách a konkrétních projektech v Africe.

Klíčová slova

FIFA, rozvoj, projekt, sport, fotbal

Abstract

The thesis deals with FIFA projects on the African continent. It characterizes the concept of sport and football for development, the FIFA organization and also presents football projects that use this concept in practice. The main aim of the thesis is to analyze selected projects that use football as a tool to achieve development and to point out their positive as well as negative aspects. After reading this thesis, the reader will be familiar with FIFA organization, their development activities and particular projects in Africa.

Key words

FIFA, development, project, sport, football

Obsah

Seznam obrázků	8
Seznam tabulek	8
Seznam zkratk	9
Úvod	11
Cíle a metodologie	12
1 Sport pro rozvoj.....	13
1.1 Ekonomické přínosy sportu v rozvoji	14
1.2 Sociální aspekty sportu v rozvoji	16
2 Fotbal pro rozvoj	19
2.1 Fotbal a rozvoj v Africe	20
2.1.1 Specifika fotbalu v Africe.....	20
2.1.2 Fotbal pro rozvoj v Africe	22
3 FIFA.....	26
3.1 FIFA a rozvoj	28
3.2 Rozvojové projekty v Africe.....	28
3.2.1 Win in Africa with Africa.....	29
3.2.2 Football for Health	30
4 Football for Hope	33
4.1 Football for Hope centra, plány a cíle	33
4.1.1 Architecture for Humanity	35
4.1.2 Yingli Solar	36
4.2 Realizace center	36
4.2.1 První fáze	37
4.2.1.1 Khayelitsha Football for Hope centrum	37
4.2.1.2 Ostatní centra první fáze	40
4.2.2 Druhá fáze	41
4.2.2.1 Kimisagara Football for Hope centrum	41
4.2.3 Třetí fáze.....	42
4.2.3.1 Tarrafal Football for Hope centrum	43
4.2.4 Shrnutí Football for Hope center	44
4.3 Football for Hope festival 2010.....	47
Závěr.....	50
Seznam literatury	52

Seznam obrázků

Obrázek 1: Původní plán center.....	35
Obrázek 2: Khayelitsha Football for Hope centrum.....	38
Obrázek 3: Tým z Kambodži, vítěz fair play trofeje.....	48

Seznam tabulek

Tabulka 1: 11 for Health.....	31
Tabulka 2: Centra a jejich shrnutí	46

Seznam zkratek

AFC	Asian Football Confederation (<i>Asijský fotbalový svaz</i>)
AMPJF	Association Malienne pour la Promotion de la Jeune Fille et de la Femme (<i>Sdružení na podporu mladých dívek a žen v Mali</i>)
AMREF	African Medical and Research Foundation (<i>Africká nadace pro medicínu a výzkum</i>)
CAF	Confederation of African Football (<i>Africký fotbalový svaz</i>)
CONCACAF	Confederation of North, Central American and Caribbean Association Football (<i>Fotbalový svaz Severní, Centrální Ameriky a Karibiku</i>)
CONMEBOL	Confederación Sudamericana de Fútbol (<i>Jihoamerický fotbalový svaz</i>)
FIFA	Fédération Internationale de Football Association (<i>Mezinárodní fotbalová asociace</i>)
GIZ	Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (<i>Německá společnost pro mezinárodní spolupráci</i>)
HDP	Hrubý Domácí Produkt
IDYDC	Iringa Development of Youth, Disabled and Children (<i>Rozvoj mládeže, zdravotně postižených a dětí Iringa</i>)
JAR	Jihoafriická republika
KCPP	Katine Community Partnership Project (<i>Projekt komunitního partnerství v Katine</i>)
MDG	Millenium Development Goals (<i>rozvojové cíle tisíciletí</i>)
MYSA	Mathare Youth Sports Association (<i>Sportovní sdružení mládeže v Mathare</i>)
OFC	Oceania Football Confederation (<i>Fotbalový svaz v Oceánii</i>)
OSN	Organizace Spojených Národů

SARCS	South African Red Cross Society (<i>Jihoafriický spolek Červeného kříže</i>)
SEDYEA	South East District Youth Empowerment Association (<i>Spolek na posílení mládeže v jihovýchodní oblasti</i>)
SON	Special Olympics Namibia (<i>Speciální olympiáda Namibie</i>)
SRSA	Sport and Recreation South Africa (<i>Sport a rekreace Jižní Afrika</i>)
UEFA	Union of European Football Associations (<i>Unie evropských fotbalových asociací</i>)
USD	United States Dollar (<i>americký dolar</i>)
VPUU	Violence Prevention through Urban Upgrading (<i>Prevence násilí skrze městskou modernizaci</i>)

Úvod

Sport pro rozvoj je stále poměrně nový směr, o jehož přínosu společnosti a komunitám se vedou diskuse. Zatímco někteří autoři vyzdvihují sílu sportu v tomto oboru, druzí přístup kritizují a vidí v něm spoustu nedostatků.

Mezinárodní fotbalová asociace FIFA spustila v rámci své kampaně „build a better future“ řadu rozvojových projektů, které se zaměřují jak na rozvoj samotného fotbalu, tak na rozvoj sociální. Práce je orientována na rozvojové projekty FIFA v africkém regionu.

V první kapitole *Sport pro rozvoj* se práce zabývá sportem a jeho úlohou v rozvoji. Jsou zde uvedeny pozitivní, ale i kritické názory. Dalšími body první kapitoly jsou ekonomické a sociální aspekty sportu v rozvoji a jejich stručná analýza.

V druhé kapitole *Fotbal pro rozvoj* se práce z nadřazeného sportu zaměřuje na jednu část – a to fotbal. Kapitola pojednává o roli fotbalu v rozvoji a v další části se orientuje na fotbal a africký region, kde poukazuje na specifickou povahu fotbalu na africkém kontinentě a představuje vybrané projekty, které zde byly realizovány.

Ve třetí kapitole *FIFA* práce představuje organizaci FIFA, její aktivity a cíle. Na to navazuje její role v sociálním rozvoji a analýza vybraných projektů, implementovaných pod vedením FIFA.

Poslední, čtvrtá kapitola, je věnována projektu *Football for Hope*, konkrétně kampani *20 centres for 2010*. Analyzuje plány, cíle a průběh projektu a na vybraných centrech popisuje jejich funkci a podstatu programů v nich vedených. Poslední částí kapitoly je představení *Football for Hope* festivalu, zejména v roce 2010 v Johannesburgu, který byl součástí *Football for Hope* projektu.

Cíle a metodologie

Cílem bakalářské práce je analyzovat aktivitu organizace FIFA na africkém kontinentě v rámci konceptu fotbal pro rozvoj. Nejprve práce popisuje koncept sportu a fotbalu pro rozvoj, organizaci FIFA a její aktivity a v další části se věnuje projektům organizace FIFA, které využívají fotbal jako prostředek k rozvoji. Vybrané rozvojové projekty jsou analyzovány a prostřednictvím dostupných dat ohodnoceny.

Při tvorbě práce jsem nejprve četbou zdrojů sbíral data, pak proběhla jejich analýza a kompilace. Práce čerpala především z anglicky psaných zdrojů a to jak z tištěných publikací, tak ze zdrojů internetových. Zatímco se první část práce, týkající se konceptu sportu a fotbalu v rozvoji, opírá zejména o tištěné knihy a odborné publikace, druhá část práce, týkající se samotných projektů, se opírá hlavně o internetové zdroje. Sběr dat byl realizován hledáním a čtením zdrojů týkajících se tématu fotbalu pro rozvoj, organizace FIFA a jejich projektů. Dále proběhla analýza přečtených zdrojů a byly z nich vybrány myšlenky a informace relevantní pro tuto práci. Mým záměrem bylo využít informace jak pozitivní, tak negativní, a tak ukázat více pohledů na dané téma.

1 Sport pro rozvoj

Sport byl, je a pravděpodobně i vždy bude praktikován po celém světě hlavně za účelem zábavy a relaxace jako jedna z volnočasových aktivit. V současnosti je již vědecky dokázáno a velmi pečlivě zdokumentováno, že má nemalý vliv na zdraví člověka, jak fyzické, tak i psychické. Navíc základní principy sportu, jako je fair play, respekt k protivníkovi a pravidlům a v případě týmových sportů týmová práce, každého sportovce něco učí a ovlivňují jej, ať už si to uvědomuje, nebo ne. Proto využívání sportu jakožto nástroje pro rozvoj má vliv na více věcí, než se na první pohled může zdát. Rozvojem jsou myšleny ekonomické, sociální nebo institucionální procesy a změny, které vedou ke zlepšování kvality života a životních standardů (Levermore, Beacom, 2009). V praxi bývá tento koncept využíván hlavně mezinárodními a místními neziskovými organizacemi, přičemž cíle mohou být u každého implementovaného projektu různé. V roce 2000 řekla zástupkyně generálního tajemníka OSN Louise Fréchette, že *„síla sportu je mnohem více, než jen symbolická. Sport je motorem ekonomického růstu, silou, která vede k genderové rovnosti, zlepšuje komunikaci, pomáhá spojovat jednotlivce, komunity a celé národy“*¹ (in Coalter, 2006, s. 1).

Od začátku 21. století se množství projektů využívajících sport jako rozvojový nástroj prudce zvýšil. Ať už v samostatných programech, nebo jako doplněk k již existujícím rozvojovým snahám, se sport čím dál více využívá v rozvoji a dosahuje do oblastí, na které tradiční rozvoj dosáhne jen těžko (Levermore, 2008). Se svou schopností přitahovat lidi, dostupností a nejistotou výsledku je sport univerzálním, nenahraditelným světovým jazykem, který je schopný řešit ty nejkompexnější a někdy beznadějné problémy a situace (Kleiner, 2012).

Sport pro rozvoj byl zakomponován i do programů MDGs (Millenium Development Goals) za účelem pomoci k jejich naplnění. Součástí MDGs byly například školní sportovní aktivity, podpora genderové rovnosti skrze sport, sportovně-vzdělávací akce zaměřené proti HIV/AIDS apod. Sportovní aktivity tímto způsobem přispívaly k realizaci MDGs (UN, 2015). Ty, jak už dnes víme, byly úspěšné jen z části. Ale projekty, které využívají sport jako nástroj v boji proti HIV/AIDS, chudobě, nebo negramotnosti, se stále rozšiřují a jsou využívány i v současnosti (Levermore, 2008). Nejčastějším druhem sportu,

¹ Proslov z World Sport's Forum v březnu 2000

který bývá organizacemi využíván v rozvojových projektech, bývá fotbal, díky jeho mezinárodní oblibě a znalosti. Neznamena to však, že je jediný. Dalšími sporty jsou například volejbal, basketbal, někdy i bojové umění nebo stolní tenis (Šafaříková, 2012a).

Důkazem užitečnosti, kterou sport v rozvoji má, může být vyhlášení roku 2005 rokem rozvoje a míru prostřednictvím sportu. Za vyhlášením stála organizace OSN, čímž ukázala víru ve sport a jeho potenciál pro rozvoj (Levermore, 2008).

Hartman a Kwauk (2011) ve svém článku argumentují, že spousta rozvojových iniciativ a programů postavených na síle sportu mají na sport a jeho pozitivní přínosy příliš idealizovaný názor. Sport má velkou moc ve společnosti, ne vždy ale pozitivní. Pouhým vytvořením rozvojového sportovního programu se nedosáhne kladných výsledků, někdy právě naopak. V mnoha případech jsou takové programy neefektivní nebo kontraproduktivní. Výsledky takových programů jsou podmíněny mnoha faktory, od plánování přes typy sportovních aktivit až po prostředky určené pro běh programu (Hartmann, Kwauk, 2011).

Stejného názoru jsou i Spaaij a Jeanes (2013), kteří tvrdí, že sport automaticky neučí dovednosti a znalosti, ale je zapotřebí vhodných pedagogických strategií, které k získání dovedností a znalostí povedou. Učitelé, trenéři a lektori hrají tudíž klíčovou roli v konceptu sportu pro rozvoj. Dosavadní pedagogické postupy podle nich nejsou dobré. Buď nejsou dost moderní, nebo na druhou stranu obsahují prvky kolonialismu² (Spaaij, Jeanes, 2013).

1.1 Ekonomické přínosy sportu v rozvoji

Jak už bylo uvedeno výše, sport začínal a vyvíjel se jako volnočasová aktivita, nicméně v průběhu 20. století se proměnil v něco mnohem více. Stal se fenoménem pro masy lidí po celém světě a zejména v hospodářsky vyspělejších státech začal mít sport svůj podíl na HDP. Sport, jako samostatné odvětví tvořil přibližně 2% HDP a otázkou a taky cílem zůstává, zda je tohle možné i v rozvojových zemích (Chappelet, 2005).

Sport je schopný podpořit ekonomický rozvoj několika způsoby. První z možností jsou velké sportovní události (Chalip, 2006). Jedním z hlavních přínosů těchto událostí je vznik krátkodobých i dlouhodobých pracovních míst, o která se mohou místní obyvatelé ucházet. V konkrétním případě Jihoafrické republiky při Mistrovství světa ve fotbale v roce 2010 je to velmi pozitivní přínos události, jelikož zde existuje mnoho obyvatel

² Vycházejí z oboru kritická pedagogika a myšlenek jejího zakladatele Paula Freireho

s nedostatečnými nebo žádnými příjmy. Ti měli možnost získat pracovní místo a zlepšit tak svou ekonomickou situaci. Na druhou stranu negativním faktem může být nespravedlivá distribuce vzniklých pracovních míst, při níž obyčejní občané ztrácí možnost na získání práce, jelikož jsou pracovní místa distribuována jen mezi úzký okruh lidí na základě dohod a známostí (Swart, Bob, 2009). Dalším pozitivem je vznik nové infrastruktury (stadiony, transport), díky níž vzniknou nejen nová pracovní místa, ale obecně se nastartuje místní ekonomika. V případě povedeného projektu lze také předpokládat, že například nový stadion dokáže přitáhnout kapitál a investory a vylepší „image“ místa. Negativa mohou být pro místní obyvatele zvýšení cen v době konání sportovní události a už zmíněná nespravedlivá distribuce ekonomických i sociálních přínosů (Swart, Bob, 2009).

Dalšími způsoby, jak může sport podpořit ekonomický rozvoj, je na příklad fakt, že rozvoj sportu podpoří další rozvoj města, nebo že sportovní turismus a národní sportovní úspěchy mohou vést ke zvýšení prodeje a vývozu (Chalip, 2006).

Spousta očekávání byla spjata s Mistrovstvím světa ve fotbale v roce 2010 v Jihoafrické republice. Bylo to poprvé v historii, kdy se jedna z největších sportovních událostí na světě (snad největší, hned po olympijských hrách) konala v Africe. Jedním z cílů takových událostí obecně je přimět obyvatele, aby začali sami sport praktikovat. To má dále za následek stimulaci trhu se všemi věcmi s daným sportem spojenými, což může být cokoli od výstavby nových akademií a center, až po zvýšenou poptávku po sportovním vybavení a oblečení. Na druhou stranu, tato strategie zřejmě nemůže být úspěšná, pokud obyvatelé dané země trpí nedostatkem základních potřeb, jako jsou jídlo nebo přístřeší. Důkazem toho může bezesporu být graffiti posprejovaná stěna stadionu v roce 1986 v průběhu Mistrovství světa ve fotbale v Mexiku, jejíž nápis říkal v překladu „*Nechceme góly, chceme fazole.*“ („*No queremos goles, queremos frijoles.*“) (in Chappellet, 2005, s. 1).

Přesto je zřejmý potenciál sportu pro ekonomický růst spojený se sportovními událostmi, aktivitami a vybavením. Za předpokladu, že tyto tři faktory správně fungují a navzájem se ovlivňují, jsou schopny nastartovat ekonomický růst, vytvořit nová pracovní místa a zároveň přispívat k celkovému zdraví a vzdělání těch, kteří sport provozují. Za vedlejší účinek šíření sportu lze také považovat fakt, že čím více je v zemi zdravých a výkonných lidí, tím výkonnější je i národní ekonomika (Chappellet, 2005).

V dnešní době existuje samozřejmě i mnoho kritiky na rozvojové projekty spojené se sportem. Z ekonomického hlediska je však většinou obtížné přesně určit ekonomický

dopad projektu, zejména v rozvojových zemích. Aby to bylo možné, je nutné vzít v úvahu nejen přímé ekonomické benefity, ale také sociální a environmentální, které ať už okamžitě nebo s odstupem času ekonomickou situaci ovlivní. To vyžaduje pečlivé analýzy před i po projektu a také analýzy nákladů a výnosů. Takových kvalitních analýz je v rozvojových zemích obrovský nedostatek (Chappelet, 2005).

Jedním z dalších problémů je takzvaný „muscle drain“. Takto nazývaný proces se pojí k odchodu talentovaných sportovců, kterým rozvojové země nemohou zajistit finanční ohodnocení a podmínky adekvátní k jejich talentu a výkonnosti. Tito sportovci odcházejí zejména do Severní Ameriky a evropských zemí, zanechávajíc tak své rodné země za sebou. Nevýhodné je to také z pohledu nelegálních obchodů, které jsou často spojovány právě se stěhováním sportovců do zemí globálního „severu“ (Darby, 2012).

1.2 Sociální aspekty sportu v rozvoji

Z pohledu sociálního rozvoje má sport veliký potenciál. Ještě dříve, než začal být sport spojován se sociálním rozvojem, byl považován za aktivitu, která buduje charakter a zesiluje v člověku jeho morální hodnoty, jako jsou disciplína, čestnost, zásadovost a důvěryhodnost (Coalter, 2010). Dále zmiňovaná schopnost spojovat lidi, komunity a celé národy je rozhodně jednou z hlavních výhod sportu. Velmi cenný je také fakt, že sport lze využít jako prostředek k učení nebo dialogu. Dá se využít i při snaze zapojit sociálně vyloučené jedince nebo skupiny zpět do společnosti. Umožňuje to právě jeho schopnost spojovat lidi a mazat mezi nimi rozdíly rasové, náboženské i sociální (Coalter, 2006).

Sport může být (a je) využíván i za účelem prosazení míru, a to již od dávných dob. Pohled do historie to nepopíratelně dokazuje. Organizace prvních Olympijských her ve starověkém Řecku roku 776 př. n. l. probíhala za účelem prosazení míru, posilování vazeb mezi lidmi a znepřátelenými městy. Mír byl tehdy dodržován před, během a i těsně po skončení her. Sport má velký potenciál ve sbližování lidí, posilování spojení, porozumění, tolerance a lásky mezi lidmi, což jsou zásadní atributy ve snaze budování míru (Amusa, Toriola, Goon, 2013). V neposlední řadě může být sport využit k vytvoření prostoru pro komunikaci. Dobrým příkladem může být tzv. pingpongová diplomacie mezi USA a Čínou v roce 1971 nebo kriketová diplomacie mezi Pákistánem a Indií, kdy v obou případech zafungoval sport jako jakási platforma pro vyjednávání mezi dvěma národy.

Výsledek však nemusí být vždy pozitivní, velmi záleží na záměru a pochopení takových akcí, jelikož sport je sám o sobě jen nástroj. Negativním příkladem, kdy sport spíše podporoval další konflikt a diskriminaci, jsou určitě Olympijské hry v roce 1936, kdy se prostřednictvím her snažil Adolf Hitler dokázat dominanci a nadvládu árijské rasy nad ostatními (Amusa, Toriola, Goon, 2013).

Sport je oblíbeným prostředkem i v boji proti nákaze HIV/AIDS. Je však nutné si opět uvědomit, že sportovní aktivita sama o sobě účastníky programů a projektů nenaučí prevenci a nepředá jim znalosti o viru a nákaze. V programech musí být nutně odborný dohled a vedení a pak se následnou interakcí s účastníky dosahuje výsledků. V boji proti nákaze lze využít i faktu, že sport nabízí rozptýlení, tudíž je lepší vyplňovat volný čas jakoukoli sportovní aktivitou, než-li se pohybovat v rizikovém prostředí, kde se užívají drogy nebo praktikuje nechráněný sex. Tento přístup bývá považován spíše za doplňkový, protože sám o sobě problém nákazy nijak neřeší (Mwanga, 2012). Takových přístupů existuje více, mým cílem není je všechny podrobně rozebrat, ale poukázat na fakt, že síla sportu netkví ve sportu jako takovém, ale v lidech, kteří se v jeho aktivitách angažují.

Sport se v dnešní době potýká i s problémy jako je korupce, násilí, nebo také drogy. Ve snaze zabránit jakémukoliv přenosu těchto problémů do rozvojových projektů a aktivit, byly v roce 2003 na konferenci v Magglingu zveřejněny čtyři principy sportovních aktivit, které jsou součástí Magglingské deklarace. Tak vznikl princip „S.A.F.E.“ sportu, což je snaha o dodržení těchto čtyř principů – **S**ustainable, **A**ddiction-free, **F**air, **E**thical. Důraz je kladen na respektování místní kultury, dodržování zdravého životního stylu, zabránění jakýmkoli projevům rasismu, diskriminace a násilí (fyzickému i psychickému) a konečně na zabránění korupce a kriminality (Swiss Academy for Development, 2003).

Spousta studií v minulosti poukazovala na názor, že participace ve sportu odrazuje od delikvence a kriminality. Nicméně neexistuje příliš mnoho důkazů, které by dokazovaly jasné spojení mezi participací ve sportu, morálními postoji nebo deviantním a kriminálním chováním (Coalter, 2007). Některé studie dokonce vystupují s názorem, že legitimní forma násilí a deviace, která se v některých sportech stala do určité míry módou nebo rituálem, je právě to, co zájemce ke sportu přitahuje. Mohou to být události a věci jako zakrvácené dresy hráčů rugby, dnes velmi běžné injekce proti bolesti podávané sportovcům, někdy i přímo během utkání, nebo havárie ve vysoké rychlosti závodníků Formule 1, které pozorovatelé vnímají jako vzrušující a spojují si je s hrdinstvím, tvrdostí a obětavostí.

Z tohoto pohledu sportovní aktivity samy o sobě nenabízejí nejlepší způsob ve snaze o dosažení pozitivního rozvoje společnosti (Crabbe, 2009).

Nad spojením sportu a sociálního rozvoje se krátce pozastavil již v roce 1978 Christopher Lasch. Ve své knize *The Culture of Narcissism: American Life in an Age of Diminishing Expectations* uvedl, že „hry rychle ztrácejí své kouzlo, pokud jsou nuceně zaměřeny na vzdělání nebo na osobní či sociální rozvoj“ (Lasch, 1978, s. 100). Tato myšlenka by teoreticky naprosto znemožnila využití sportu jako nástroje pro rozvoj společnosti. Podle mého názoru jen dokazuje, že nic není jednoznačné. Vše má více úhlů pohledu, tudíž má i koncept sportu pro rozvoj své příznivce a odpůrce. Pro jasné tvrzení, zda je koncept přínosný nebo ne, je nezbytné mít k dispozici více akademických studií založených na výzkumech. Těch, jak uvádí Levermore (2008), je v tomto oboru nedostatek.

2 Fotbal pro rozvoj

Fotbal a fotbalové události mají ze všech sportů největší schopnost upoutat pozornost lidí a fanoušků po celém světě. I z tohoto důvodu je fotbal nejčastěji využívaným sportem v rozvojových programech a projektech. Richard Kavuma, ugandský novinář, řekl: „*Největší dav lidí, který jsem kdy viděl na události spojené s projektem, nebyl na zahájení vrtu nebo otevření základní školy, ale na fotbalovém utkání.*“ (in Doyle, 2009). Důvodů pro jeho vyšší efektivitu v rozvoji, než mají ostatní sporty, je více.

Mezi nejdůležitější rozhodně patří popularita. Fotbal je nejpobulárnějším sportem na světě, je to „mezinárodní jazyk s lokálními dialektami“ (Borkovic, Wyszynski, 2012). Jako týmový sport velmi jednoduše překračuje kulturní rozdílnosti, tudíž je schopen lehce spojovat lidi s různými původy a názory dohromady. Poskytuje možnost pro sbližování celých komunit, ať už přímo se účastnících hry, nebo jen pozorujících (Borkovic, Wyszynski, 2012).

Dalším důvodem je zdraví. Fotbal, jakožto sport vyžadující notnou dávku pohybu, je velice zdravý z fyzické i psychické stránky. Obzvláště u dětí, které dělají, co je baví a co milují, má velmi pozitivní vliv na jejich psychický a emocionální vývoj. To však neznamená, že nemá žádný vliv na starší populaci. Pravidelné hraní fotbalu zvyšuje fyzickou kondici a celkové zdraví i u dospělých (Nielsen et al., 2014). Rozvojové programy jsou velice často zaměřeny hlavně na děti, pro které je fotbal zábavou a zároveň při správném vedení pro ně může být program velice užitečný.

Obrovskou výhodou fotbalu je jeho dostupnost. K fotbalu není v podstatě potřeba žádné vybavy, může se hrát kdekoli a je velice jednoduché se ho naučit. Speciální vybava je většinou samozřejmě součástí tréninkových center a akademií, nicméně lidé, kteří si ji nemohou dovolit, si bez větších problémů vystačí s fotbalovým míčem a chutí do hry.

Fotbal lze velmi snadno přirovnat k samotnému životu. Je nevyzpytatelný, někdy nefér, velmi často náročný. Stejně jako tomu je v realitě. Nicméně ve fotbale se lze naučit, že prostřednictvím týmové spolupráce a odhodlání lze uspět. Je zde prostor naučit se vyhrávat i prohrávat, umět převzít zodpovědnost za své činy a za svůj tým, respektovat spoluhráče i protihráče. V neposlední řadě si každý může uvědomit, že pokud spolupracují rozdílní lidé, není to nevýhoda, ale naopak to v mnohých případech přináší vyšší kreativitu a lepší výsledky (Borkovic, Wyszynski, 2012). Tohle všechno může být okamžitě přeneseno do obyčejného života a pomalu vychovávat mladé nebo měnit dosavadní názory dospělých.

Díky své popularitě a schopnosti upoutat pozornost veřejnosti a médií, a také faktu, že se v něm na mezinárodní scéně pohybuje spousta finančních prostředků, je fotbal ideálním sportem pro vzbuzení zájmu pro financování rozvojových programů a projektů. (Borkovic, Wyszynski, 2012).

V současné době fungují po celém světě organizace, které se snaží skrze fotbal zvyšovat životní úroveň a životní podmínky. Část z nich sdružuje mezinárodní nezisková organizace jménem Streetfootballworld, která má více než 100 členů. Tato organizace je aktivní na všech kontinentech, přičemž největší počet členů se nachází v Africe. Mezi členy patří například keňská organizace MYSA (Mathare Youth Sports Association), Grassroot Soccer, sídlící v Kapském městě, nebo organizace Espérance ve Rwandě (Streetfootballworld, 2014). O zmíněných organizacích bude ještě řeč v druhé části práce, protože jsou všechny úzce spjaty s projektem *Football for Hope*. V České republice může být uveden jako příklad projekt *Fotbal pro rozvoj (Football for development)*, který je podporován Českou rozvojovou agenturou, organizací INEX a partnerem projektu je právě i keňská MYSA. Projekt se zaměřuje na osobní rozvoj dětí a globální problémy, jako jsou chudoba, nemoci, znečištění životního prostředí nebo válečné konflikty. (Fotbal pro rozvoj, 2015).

2.1 Fotbal a rozvoj v Africe

Kapitola Fotbal a rozvoj v Africe se v první podkapitole zaměřuje na povahu fotbalu v Africe, tedy co je pro něj typické a s jakými problémy se potýká. V druhé podkapitole byly vybrány 2 fotbalové projekty v Africe, které nebyly realizovány ve spolupráci s organizací FIFA. Na organizaci FIFA a její projekty se zaměřují další kapitoly.

2.1.1 Specifika fotbalu v Africe

Dříve, než se dostaneme přímo k rozvoji a fotbalovým projektům, je třeba se krátce pozastavit nad fotbalem v Africe. Důvodem je specifická povaha tohoto sportu na černém kontinentě. Fotbal v Africe se od fotbalu v Evropě liší v mnoha ohledech a to je třeba si uvědomit nejen při hodnocení a zkoumání kvality fotbalu v Africe, ale také například při plánování rozvojových projektů. Po tom všem pozitivním, co zde již bylo o fotbale a jeho potenciálu řečeno, je třeba uvést, že fotbal v Africe obrovským způsobem trpí korupcí. Korupce je jedním z největších problémů fotbalu a fotbalových asociací po celém světě,

ale v Africe je korupce silnější a viditelnější, než kde jinde (Rukuni, Groenink, 2010). Do fotbalu se investuje velký objem finančních prostředků od různých těžařských, zemědělských, textilních, potravinářských nebo televizních společností. Tyto prostředky ale ve většině případů nekončí tam, kde by měly. Nejen mizící finanční prostředky, ale také zmanipulování voleb, špatně placení profesionální hráči a špatná infrastruktura – za to vše lze vinit hlavně korupci (Chiweshe, 2014).

Velká část vysoce postavených lidí nemá zájem na rozvoji fotbalu nebo komunit, ale jsou na své pozici, protože chtějí zbohatnout. Celému fotbalovému sektoru, od nejvyšších manažerských pozic až po ty nejnižší, chybí zodpovědnost a transparentnost, tudíž velká část finančních prostředků končí na soukromých účtech. Velký problém je zejména v celém systému administrace fotbalu, který funguje, jako místo ke zbohatnutí. Zatímco někteří afričtí hráči obětovali velkou část svého bohatství za účelem rozvoje fotbalu a svých vlastních komunit, fotbalové asociace v zemích Afriky shromažďují bohatství samy pro sebe. (Chiweshe, 2014). „*Slavný kamerunský fotbalový brankář Joseph-Antoine Bell jednou řekl, že 90 ze 100 dolarů ve fotbale končí v soukromých kapsách.*“ (in Pannenberg, 2012).

Uvádí se, že vysoce postavení lidé a fotbalové asociace jsou nedotknutelní, a proto za své činy a korupci nikdy nejsou trestáni. Je to kvůli politice „nevměšování se“ hlavní řídicí organizace fotbalu FIFA. Korupce není přítomná jen ve spojení s velkými projekty, je tomu právě naopak. Korupce je přítomná u výstavby hřišť, tréninkových center, stadionů, ale třeba i v souvislosti s výplatami trenérů, hráčů, vše jak na národní, tak lokální úrovni (Chiweshe, 2014).

S úrovní korupce přímo souvisí nedostatek hřišť, tréninkových center a vybavení. Přesto, že na to peníze existují, nedostatek přetrvává. Děti hrají fotbal na ulicích a dokonce i fotbalové kluby jsou nuceny trénovat na místech, která buď nejsou adekvátní, nebo nejsou jejich. V momentě, kdy je postaven nový stadion nebo tréninkové centrum, objevuje se další problém. Údržba těchto objektů je ve většině případů velmi špatná nebo žádná, tudíž není ojedinělé, že se úplně nová stavba po pár letech rozpadá a nedá se využívat. Příkladem může být stadion v Accře (Ghana), který byl postaven v roce 2008, a už v roce 2010 byly patrné známky poškození (Pannenberg, 2012).

Další věcí typickou pro africký fotbal je, že zápasy jsou často doprovázeny projevy násilí vůči protivníkovi, rozhodčímu nebo mezi fanoušky. Projevy jsou to spontánní, za příčinu se považuje politická nebo etnická hrdost. Fotbal je v Africe velmi úzce spjat s politikou. Vlivní lidé to vědí, obyčejní lidé to cítí, a proto je každé utkání bráno jako

příležitost ukázat, kdo je silnější a má větší moc. Z toho plyne napětí, v horších případech agrese. Stejný vzorec platí pro etnické skupiny, které chtějí prostřednictvím fotbalu posílit své postavení.

Celou situaci ještě zhoršují nevyhovující prostory (fanoušci se jednoduše dostanou na hřiště), nedostatek personálu a bezpečnostních složek a špatná organizace zápasů (diváci jsou pouštěni dovnitř, i když je kapacita prostoru již plná). Největší problém to logicky způsobuje na vesnicích a v malých městech, kde je obvyklým jevem napadení hostujícího týmu. (Pannenberg, 2012).

Roli ve fotbale také hrají africká náboženství. Většina obyvatel jsou křesťané nebo muslimové, ale v Africe stále přežívají i tradiční náboženství, která jsou svými vyznáními velmi specifická. Právě tato náboženství se často uplatňují ve spojení s fotbalem, kdy jsou týmy využívána na oslabení soupeře. Praktiky každého týmu se liší a jsou pečlivě střeženy, tudíž jakékoliv přerušení, narušení, nebo odhalení rituálů vyvolává konflikty, které jsou v některých případech velmi vážné. Navíc tyto tradiční zvyky často stojí jako překážka výstavbě nových moderních hřišť a center, jelikož už ne jednou došlo k jejich ničení prostřednictvím praktikování tradičních rituálů (Pannenberg, 2012).

Dalším, již zmiňovaným fenoménem, je odliv hráčů z Afriky do zemí jiných kontinentů. Někdy tento jev bývá označován jako „vykořisťování“ nebo „neokolonialismus“ Západu vůči africkým zemím (Pannenberg, 2012).

Je zřejmé, že navzdory všem pozitivům, které fotbal nabízí, přináší s sebou i spoustu problémů po celém světě, obzvláště viditelné je to v Africe.

2.1.2 Fotbal pro rozvoj v Africe

Rozvojových projektů je v Africe spousta, většina z nich je vedena neziskovými organizacemi, ale není to vždy pravidlem³. Předešlý text poukázal na možné problémy, které by rozvoj mohly znesnadňovat. Při neopatrném plánování projektů by mohlo dojít až k tomu, že bude mít projekt opačný výsledek, než bylo zprvu zamýšleno. Rozvojové projekty se zaměřují na různé cíle, jako jsou vzdělání, boj proti HIV/AIDS a jiné, ale lidé, účastníci se fotbalových rozvojových projektů v Africe, většinou uvažují úplně jinak. Zatímco projekt jim chce pomoci zlepšit životní podmínky, vzdělání a zdraví v Africe, většina mladých i starších fotbalistů vidí projekt jako příležitost dostat se z Afriky do

³ Projekty vedou i organizace jako je FIFA

Evropy, případně na jiný kontinent (Pannenberg, 2012). Cíle organizátorů projektů a účastníků a jejich rodin jsou tudíž ve většině případů rozdílné.

Jako příklady rozvojových projektů byly vybrány dva projekty – KCPP a YDF. O projektech pod záštitou organizace FIFA bude řeč v následujících kapitolách, tudíž byly vybrány dva, ve kterých se organizace FIFA neangažovala. Projekt KCPP byl vybrán na základě své velké mediální podpory, která měla za následek, že je finanční pomoc donory poskytována i v současnosti. Projekt YDF je naopak příkladem, že fotbal pro rozvoj lze aplikovat v různých sociálních oblastech, jako je zdraví obyvatel, vzdělání, nebo osobní rozvoj.

Prvním příkladem rozvojového projektu v Africe, ve kterém svou částečnou roli sehrál i fotbal, byl *Katine Community Partnership Project* (KCPP). Projekt, trvající 3 roky (2007 – 2010) byl organizován africkou nadací AMREF (African Medical and Research Foundation) ve spolupráci s britským deníkem The Guardian a bankou Barclays. Cílovou skupinou byli obyvatelé ve vesnici Katine a okolí, v oblasti Soroti na severovýchodě Ugandy, což je jedna z oblastí s vůbec nejhoršími životními a zdravotními podmínkami v Ugandě, silně ovlivněna občanskou válkou. Cílem projektu bylo zlepšit zdravotní a hygienické poměry v komunitě, primární vzdělání, přístup k nezávadné pitné vodě, zlepšit živobytí (zvýšení příjmů) a posílit schopnost místních zapojit se do řešení lokálních problémů a otázek. Projekt byl zvláště zejména svou velkou mediální pozorností a transparentností, o kterou se staral hlavně deník The Guardian ve spolupráci s místními ugandskými novináři. Zájemci měli možnost finančně podpořit projekt prostřednictvím britského deníku a zároveň v průběhu projektu sledovat, jak Ugandané žijí a s jakými problémy se potýkají (Okech, 2008). Projekt dosáhl značného zájmu, zejména díky mediální pozornosti, a v současné době je oblast stále finančně podporována donory z Evropy. Na začátku letošního roku (2015) obdrželi zástupci vesnice 60 000£ za účelem rozvoje ekonomiky oblasti (Ford, 2015).

V červnu roku 2009 byl v rámci projektu zorganizován týdenní fotbalový turnaj za účelem jednak spojit a seznámit obyvatele oblasti Soroti a za druhé dále prohloubit zejména nové znalosti z oblasti zdraví a hygieny. Trochu méně viditelným cílem turnaje bylo vyvolat v místních, po letech války, povstání a kradení dobytka, znovu pocit naděje a hrdosti. Protože bylo již mnoho podobných fotbalových projektů označeno za neúspěch a obviněno, že přineslo více škody než užitku, je zde hodně prostoru pro skepticismus. Jeden z nejznámějších ugandských fotbalistů David Obua na adresu takových projektů řekl: „*Hrál jsem v zápasech pořádaných neziskovými organizacemi a většinou je to ztráta času.*“

Přijdou lidé, udělají si fotky smějících se dětí a pak zase odejdou bez jakékoliv další návaznosti.“ (in Doyle, 2009). Tentokrát to však podle hlavních pořadatelů mělo být jiné. Odkazy projektu jsou trvalé – zlepšená infrastruktura, vyškolení sportovní instruktoři a již zmíněné získání znalostí z oblasti zdraví a hygieny (Doyle, 2009).

Účastnilo se 48 týmů, které byly rozděleny do věkových skupin do 10, 14, 18 let a poslední skupina týmů se skládala z dospělých nad 18 let. Cenou pro výherce nebyla žádná trofej nebo medaile, ale kráva, v případě nejmladších účastníků koza, což jsou v tamní společnosti velice hodnotné odměny.

Celá událost však nezačínala turnajem samotným, týmy se z celé oblasti sjely na místo již o týden dříve, aby se zúčastnily týdenní tréninkové akademie, kde jim mimo fotbalových rad byly předávány i rady a znalosti ohledně osobního rozvoje, zvládnání konfliktů a budování míru. V průběhu těchto dvou týdnů se uvádí, že se události zúčastnilo přibližně 20 tisíc lidí, z čehož tvořily nemalou část ženy, které se ovšem z kulturních důvodů přímo účastnit turnaje nemohly. Byly pro ně však organizovány doplňkové aktivity, takže se práce odborníků nevztahovala jen na muže (Ford, 2009).

Druhým příkladem fotbalového rozvojového projektu je *The Youth Development through Football* (YDF). Odstartoval v roce 2007 (skončil v roce 2014) v návaznosti na Mistrovství světa ve fotbale v roce 2006 v Německu a na organizaci se podíleli Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) a Department of Sport Recreation South Africa (SRSA). Cílovou skupinou projektu byli chlapci a dívky ve věku 12–25 let. Hlavním cílem projektu bylo zmírňovat chudobu, diskriminaci a nerovnosti v Jihoafrické republice, ale projekt byl aktivní i v dalších zemích sub-saharské Afriky (Burnett, 2010). Například v Botswaně byly aktivity zaměřeny hlavně na boj proti HIV/AIDS a to zejména formou vzdělávání mládeže, v Namibii byl zase hlavní záměr motivovat mládež a dodat jí sebevědomí a naději. Další partnerské země projektu byly Ghana, Keňa, Lesotho, Mozambik a Rwanda, nejvíce aktivit však probíhalo v Jihoafrické Republice. Dalšími cíly ve zmíněných zemích byl rozvoj v oblasti zdraví, hygieny, životního prostředí, utužování vztahů, získávání nových dovedností a znalostí apod. Výuka o daných tématech probíhala v kontextu fotbalových turnajů, zápasů a tréninků, kterých se mládež a veřejnost účastnila (Youth Development through Football, 2014).

Příkladem práce YDF je kampaň „*Green Goal!: Sport for Environmental Awareness*“, jejímž cílem bylo předat obyvatelům informace o životním prostředí zábavnou formou, tedy za využití fotbalových utkání a her. Děti se tak učily, jak je důležité

být šetrný k životnímu prostředí, a také byly seznámeny s následky, které nastanou, pokud jsou ekosystémy vážně narušeny. Mezi předávané informace patřily především jednoduché rady ohledně sbírání a třídění odpadu nebo neznečištění vody. Publikace, kterou YDF vydala, ukazuje, že některé děti samy prohlásily, že problémem je stále klesající úroda a nekvalitní půda. Hned na to jim bylo vysvětleno, proč tomu tak je (znečištění půd, špatné zacházení s půdami) a jak se to dá zlepšit. Tímto způsobem si děti spojovaly problémy s jejich příčinami a zjistily, že životní prostředí nelze brát na lehkou váhu (Youth Development through Football, 2011).

3 FIFA

FIFA, celým názvem Fédération Internationale de Football Association, je hlavní řídicí organizací světového fotbalu, která vznikla v roce 1904 v Paříži. Jako svůj cíl uvádí FIFA 3 pilíře, „*develop the game, touch the world and build a better future*“ (FIFA, nedatováno-a). Jinými slovy to znamená, že cíle organizace jsou dále zlepšovat hru a podporovat ji hlavně u mladých lidí a skrze rozvojové programy po celém světě a to v duchu její schopnosti spojovat, vzdělávat a kulturně a osobně obohacovat; organizovat mezinárodní soutěže a události; sestavovat pravidla a předpisy a dohlížet na jejich dodržování; zabránit veškerým snahám o zneužití a poškození fotbalu a celé asociace. Dále prohlašuje, že dělá vše, co je v jejich silách, aby zabránila jakékoliv formě rasismu a diskriminace, podporuje přátelské vztahy a fair play (FIFA, nedatováno-a).

FIFA má 208 členských asociací, které jsou zodpovědné za správu a kontrolu na svých územích, přičemž většina asociací jsou suverénní státy. Není tomu tak vždy, příkladem jsou země Velké Británie (Anglie, Skotsko, Wales), které působí jako samostatné fotbalové asociace, nejsou však suverénními státy. Tyto asociace jsou sdruženy do 6 velkých konfederací podle světadílů. Existuje tudíž: AFC (Asian Football Confederation), CAF (Confédération Africaine de Football), CONCACAF (Confederation of North, Central American and Caribbean association football), CONMEBOL (Confederación Sudamericana de fútbol), OFC (Oceania football confederation), a konečně UEFA (Union of European football association). Nejvyšší pozici zastává prezident, volený na období 4 let. V současnosti jím je Joseph S. Blatter. Od roku 2006 je hlavní sídlo organizace v Curychu, kam bylo po dlouhé době přestěhováno z Paříže (FIFA, nedatováno-a).

Jakožto jedna z největších a nejvlivnějších asociací světa přiznává, že s sebou nese velkou dávku zodpovědnosti, což podle slov prezidenta Blattera nebere na lehkou váhu. Dokonce jako první mezinárodní sportovní asociace vytvořila samostatné oddělení pro sociální rozvoj, které má na starosti zajistit, aby byl rozvoj prostřednictvím FIFA projektů udržitelný a aby opravdu vedl k lepší budoucnosti (FIFA, 2015). Za zajímavou snahu asociace považují boj proti rasismu a diskriminaci. Každý rok se koná z iniciativy FIFA celosvětový den fair play, kdy se organizují události na i mimo fotbalové hřiště. Velmi známé je i heslo „*no to racism*“ („ne rasismu“), které FIFA usilovně propaguje v televizních přenosech a reklamních panelech.

Na druhou stranu je třeba se podívat na organizaci i z kritického pohledu. Rozvojovým projektům a jejich výsledkům bude věnována další kapitola, a tak se pozastavím alespoň nad jedním kritickým názorem, který nemá zdánlivě s rozvojem nic společného.

Velkým problémem v organizaci FIFA je korupce. Ta se nepopíratelně objevuje i na nejvyšších místech. Za poslední léta bylo obviněno více než 20 osob na vysokých manažerských pozicích z korupce pramenící z úplatků, nelegálního prodeje vstupenek a dalších věcí. Příkladem může být Jack Warner, tehdejší prezident CONCACAFu, který nakonec rezignoval na svou pozici, nebo Nicolás Leoz, bývalý prezident CONMEBOLu, který „vyměnil“ svůj hlas v hlasování o místě konání Mistrovství světa v roce 2018 za rytířský titul a peníze. (Davis, Capello, 2013).

Sám prezident Blatter byl už několikrát obviněn z korupce, zejména ve spojitosti s africkými zeměmi. Tam FIFA investuje obrovské finanční prostředky na výstavbu umělých hřišť, kanceláří, tréninkových center, ale podle tamních novinářů z většiny investic profituje jen úzká skupina lidí, která je u moci. Mezi nejkritičtější novináře, ve spojitosti s prezidentem Blatterem, patří Andrew Jennings, který tvrdí, že Blatterovou motivací je hlavně získat si u vysoce postavených lidí ve fotbalovém prostředí jejich přízeň a tím i hlasy v dalších prezidentských volbách. Ty jsou postavené na demokratickém systému, tudíž má každá z 208 členských asociací jeden hlas. V Africe je velké množství zemí a tímto způsobem si Blatter získává hodně podpory (Jennings, 2006). Je podezřelé, že každý pokus o boj proti všudypřítomné korupci v africkém fotbale organizace FIFA trestá. Pravidlo FIFA říká, že každý člen fotbalové asociace řeší své záležitosti bez zásahů místních vlád nebo jiné třetí strany (Chiweshe, 2014). Podle FIFA slouží tato pravidla pro dobro fotbalu, někdy je však těžké tomuto tvrzení věřit. Když například v roce 2006 keňský ministr sportu Najib Balala vyhodil celý výkonný výbor Keňské fotbalové federace za podvody, které vyústily obrovským dluhem, vstoupila do procesu FIFA a za tento čin vyloučila Keňu ze všech mezinárodních a kontinentálních turnajů na 6 měsíců (Rukuni, Groenink, 2010). FIFA tímto způsobem „trestá“ veškeré pokusy bojovat s korupcí ve fotbale a to nejen v Africe, ale na celém světě.

Může se zdát, že tyto události s rozvojem nesouvisí. Po dalším zamyšlení je ale jasné, že jednoznačně brzdí rozvoj nejen fotbalu samotného, ale i celé společnosti.

3.1 FIFA a rozvoj

Jak už bylo řečeno výše, jeden z pilířů organizace je snaha o vybudování lepší budoucnosti a tím také dokázat, že FIFA je organizací zodpovědnou, která se snaží svými aktivitami v rozvojových zemích přispět k lepšímu životu místních obyvatel (FIFA, nedatováno-a).

Od svého vzniku byla dlouho FIFA organizací zaměřenou pouze na Evropu, rozvojové oblasti spíše ignorovala⁴ a považovala je za nedůležité (Akindes, Kirwin, 2009). Za důvod lze označit fakt, že byla organizace vždy vedena Evropany na nejvyšších pozicích, a také „omezeností a úzkoprsostí“ zakladatelů (in Darby, 2002, s. 2). To se změnilo v roce 1974 s příchodem prezidenta João Havelange⁵, který již při své kampani, kde sliboval technickou a materiální pomoc asociacím, které v těchto oblastech trpěly nedostatky, spoléhal na hlasy převážně z Afriky a Karibiku. Pozornost směrem k Africe tedy neobrátila FIFA z nesobeckých, altruistických důvodů, ale spíše z důvodů politických. Faktem ovšem je, že rozvojové programy na území Afriky se pro kontinent staly důležitou součástí nejen pro vývoj fotbalu⁶ (Akindes, Kirwin, 2009). Nynější prezident Blatter navázal na svého předchůdce, co se týče orientace na africký kontinent. Postupně se přístup organizace FIFA ke své roli vůči Africe měnil. Z role zprostředkovatele rozvoje fotbalu na zprostředkovatele rozvoje pomocí fotbalu (Manzo, 2011). Po vzoru vyspělých států, které se zavázaly, že budou poskytovat 0,7%⁷ ze svého HDP na rozvojovou spolupráci, vymezila i FIFA 0,7% ze svých zisků na financování fotbalových rozvojových projektů a aktivit. Nyní je takzvaná „*corporate social responsibility*“ (CSR)⁸ reprezentována hlavně programem *Football for Hope Movement* (Akindes, Kirwin, 2009).

3.2 Rozvojové projekty v Africe

Nynější programy FIFA na africkém kontinentě se dají rozdělit na programy pro rozvoj a výchovu talentů a profesionálních fotbalistů (*Goal, Win in Africa with Africa*) a programy na sociální rozvoj (*Football for Health, Football for Hope*) (Akindes, Kirwin,

⁴ S výjimkou Latinské Ameriky

⁵ Havelange, stejně jako nynější prezident Blatter, byl obviněn z braní úplatků a nakonec byl shledán vinným. Rezignoval na svou prezidentskou funkci v roce 1998

⁶ Součástí některých programů je i modernizace klinik nebo školení administrativních pracovníků

⁷ Dohoda z mezinárodní konference z roku 2002 v Monterrey, Mexico

⁸ Doslovný překlad by byl „společenská odpovědnost firem“

2009). Rozdíl lze dobře vidět mezi projekty jako je *Goal* a *Football for Health* nebo *Win in Africa with Africa* a *Football for Hope*. Zatímco projekty na výchovu talentů a profesionálních fotbalistů jsou spjaty hlavně s materiální pomocí, jako je výstavba hřišť, zajištění moderního vybavení a trenérské a administrativní kurzy, projekty pro sociální rozvoj jsou mířeny na výchovu dětí, osvětu, a na boj proti lokálním problémům, se kterými se země potýkají. V této kapitole bych rád stručně představil 1 projekt z každé kategorie, analyzoval ho a na základě dostupných dat jej ohodnotil, hlavně z hlediska současného využití hřišť (*Win in Africa with Africa*) a získaných vědomostí (*Football for Health*). Samostatná kapitola je potom věnována projektu *Football for Hope*, který, jak už bylo zmíněno výše, reprezentuje sociální odpovědnost organizace FIFA a z jejich projektů má nejbližší k sociálnímu rozvoji na africkém kontinentě. Z tohoto důvodu budou plány, cíle a průběh tohoto projektu představeny do větší hloubky.

3.2.1 Win in Africa with Africa

Program „*Win in*“ vznikl v roce 2006, kdy se FIFA rozhodla, že spojí přípravy na Mistrovství světa 2010 v Jihoafrické republice s rozvojem fotbalu na kontinentě. Hlavním bodem projektu je výstavba fotbalových hřišť s umělým povrchem v zemích, které trpí nedostatkem kvalitních stadionů. Jako první byla iniciativa spuštěna na africkém kontinentě, následovala výstavba a renovace stadionů v Oceánii, Karibiku, Evropě, Jižní Americe a Indii (FIFA, 2015).

Win in Africa with Africa byl prvním z těchto projektů. Projekt byl spuštěn v roce 2008 a lze vnímat jako doplněk k hlavní události – Mistrovství světa 2010 (Manzo, 2011).

FIFA uvedla více cílů, za hlavní ale považuje umožnění všem fotbalistům v Africe hrát na kvalitních hřištích (FIFA, nedatováno-b). Umělé povrchy mají oproti přírodním jednu velkou výhodu – nepodléhají vlivům podnebí a počasí. Lze na nich hrát v průběhu celého roku, což na přírodních hřištích v extrémně suchých oblastech nelze. Další výhodou je šetření vody, která je zapotřebí k zavlažování přírodních ploch, nebo možnost častějšího využívání. Příliš časté využívání přírodního povrchu způsobuje velké opotřebování, proto lze na takových hřištích trénovat třikrát až pětkrát týdně, zatímco na umělém povrchu je možné trénovat i několikrát denně bez vážného poškození (Zanetti et al., 2013). Dalšími cíli bylo pomoci výstavbou nových hřišť místním klubům a národním ligám tak, aby se zvýšila úroveň fotbalu v Africe a v neposlední řadě postavit touto cestou základy pro další rozvoj fotbalu a mládeže (FIFA, nedatováno-b). Projekt byl úzce spjat s Mistrovstvím

světa 2010 a za další cíl tudíž lze považovat snahu organizace FIFA ukázat se světu jako zodpovědná organizace, usilující o rozvoj, a také propagovat Mistrovství dlouho před jeho začátkem (Walker et al., 2012).

Konkrétní plány zahrnovaly mimo výstavbu 54 hřišť v Africe kurzy pro trenéry, rozhodčí, zajištění technického vybavení, podporu mládežnického fotbalu v Africe, semináře ohledně údržby budov a hřišť atd. (FIFA, 2015).

Z plánů projektu je jasné, že je určen primárně na rozvoj fotbalu jako takového a nijak nezasahuje do oblasti sociálního rozvoje a rozvoje společnosti. Největším přínosem je zajištění kvalitních hřišť v zemích Afriky.

Z celkového rozpočtu 70 milionů amerických dolarů bylo necelých 40 použito na výstavbu hřišť. V rámci projektu bylo postaveno 54 umělých hřišť na území Afriky, z nichž 15 bylo využito již v kvalifikačních utkáních pro Mistrovství světa 2010. Všech 54 hřišť je nyní využíváno africkými týmy, což je pro africký fotbal velký přínos. Zbýlých 30 milionů bylo použito na podporu afrických klubů a lig, trénování mladých fotbalistů, kurzy pro trenéry a rozhodčí, nebo na mediální podporu Mistrovství světa 2010. Zejména postavená hřiště lze využít pro práci s mládeží a pro další programy, což také FIFA uvedla jako jeden z cílů projektu (FIFA, 2015).

Za část programu *Win in Africa with Africa* se dá považovat projekt, který je již více orientovaný na sociální rozvoj, konkrétně na oblast zdraví – *Football for Health* (Cornelissen, 2011). Ten sice vznikl jako součást, *Win in Africa with Africa*, dále se už ale vyvíjel jako samostatný projekt.

3.2.2 Football for Health

Jak je patrné z názvu, *Football for Health* je program využívající fotbal jako prostředek pro zlepšování zdravotního stavu a zdravotní gramotnosti afrických obyvatel, zejména dětí a mládeže (FIFA, nedatováno-c). Mnohé studie dokazují, že fotbal je ideálním sportem pro prevenci, zlepšování zdraví a dokonce i v boji proti nemocem. Při samotné hře dochází ke kombinaci pohybů, která zvyšuje fyzické i psychické zdraví, zvyšuje tak délku dožití jedince a také kvalitu jeho života, jelikož se po dokončení fyzické aktivity cítí jedinec šťastnější a uvolněnější. Netýká se to pouze vrcholových sportovců, kteří trénují každý den. Už po krátké době (několik týdnů) hraní fotbalu pro zábavu bylo zaznamenáno zvýšení výkonnosti a zlepšení zdravotních indikátorů (krevní tlak,

cholesterol atd.) Vůbec při tom nezáleží na věku, efekt je velmi podobný u všech věkových skupin (Bangsbo et al., 2014, Krstrup et al., 2010).

Program, o jehož vznik se z velké části zasloužil český doktor Jiří Dvořák⁹, se nezaměřuje jen na zlepšování zdraví přímo skrze hru, ale také skrze poselství, která jsou do programu zařazena. Za tímto účelem byla vytvořena zdravotně-vzdělávací kampaň s názvem „11 for Health“. Jedná se o 11 zdravotních a sociálních hesel, která se zábavnou formou, prostřednictvím hry a tréninku, vštěpují mladistvým do paměti. Každé poselství má navíc svého ambasadora z řad slavných fotbalových hráčů pro zvýšení účinnosti (FIFA, nedatováno-c).

Tabulka 1: 11 for Health
Zdroj: FIFA, nedatováno-c

	Heslo	Fotbalové téma	Ambasador
1	Hraj fotbal	Hraní fotbalu	Benni McCarthy
2	Respektuj dívky a ženy	Příhrávky	Thierry Henry
3	Chraň se před HIV	Hlavičkování	Michael Essien
4	Vyhýbej se drogám a alkoholu	Driblování	Cristiano Ronaldo
5	Používej moskytiéry	Krytí míče	Samuel Eto'ó
6	Umývej si ruce	Bránění	Carles Puyol
7	Pij čistou vodu	Zpracování míče	Portia Modise
8	Jez vyváženou stravu	Budování fyzické zdatnosti	Lionel Messi
9	Nech se očkovat ty i tvá rodina	Střelba	Didier Drogba
10	Ber předepsané léky	Brankářské schopnosti	Gianluigi Buffon
11	Fair play	Týmová práce	Fabio Capello

Program byl v Africe velmi aktivně propagován prostřednictvím videí, plakátů a různého vybavení pro trenéry a kluby, které byly ochotny program vyzkoušet a využít. Do povědomí přišel program i skrze schůze pořádané na národní a kontinentální úrovni, na kterých byly představovány plány a potenciální přínosy, vše s úmyslem oslovit co nejvíce států a organizací. To se nakonec povedlo, jedním z největších zájemců pro implementaci programu byl Mauricius, jehož vláda se rozhodla aplikovat program na svých základních a středních školách (Langton et al., 2010). Dalšími státy, ve kterých probíhaly nebo probíhají

⁹ Prof. Jiří Dvořák, narozen roku 1948 v České republice, je neurolog působící jako předseda zdravotnické komise FIFA v Curychu

projekty využívající *11 for Health* jsou Jihoafrická republika, Namibie, Zimbabwe, Botswana, Malawi a Keňa (FIFA, nedatováno-c).

První země Afriky, ve které proběhly aktivity v rámci *11 for Health* byla Jihoafrická republika, konkrétně na dvou školách v předměstí Khayelitsha v Kapském městě. Do jaké míry aktivity prospívaly mladistvým, bylo určeno porovnáním výsledků kontrolní skupiny s experimentálními skupinami. U kontrolní skupiny bylo jedinou aktivitou hraní fotbalu. U ostatních, experimentálních skupin byl fotbal doprovázen všemi naučnými lekcemi zahrnutými v programu (prevence, hygiena, strava). Výsledky aplikace programu byly měřeny prostřednictvím dotazníku, na který účastníci odpovídali před začátkem a po skončení aktivit. Ukázalo se, že zdravotní gramotnost se, oproti kontrolní skupině, v experimentálních skupinách značně zvýšila (Fuller et al. 2010).

Na Mauriciu byl program aplikován ve školách, v Zimbabwe naopak mimo školní docházku ve spolupráci s neziskovou organizací Grassroot Soccer. V obou případech bylo opět dokázáno, že využitím programu *11 for Health* je možné podstatně zvýšit znalosti a povědomí mladistvých u všech z 11 bodů, a tudíž přispět k prevenci proti nemocem a zdravějšímu životnímu stylu (Fuller et al., 2011).

Na základě výzkumu C.W. Fullera hodnotím program kladně. Pomáhá mladým lidem z rozvojových oblastí získat více informací o zdravotních rizicích a nebezpečích a zároveň jim přináší zábavu a odreagování v podobě hry. Otázkou je, do jaké míry a v jakém rozsahu může program ovlivnit celou geografickou oblast, v které je aplikován. Bez ohledu na to si ale myslím, že skrze práci s mladými lze časem dosáhnout zlepšení zdravotní situace.

4 Football for Hope

Football for Hope je iniciativa organizace FIFA ve spolupráci se Streetfootballworld, která vznikla v roce 2005 za účelem přispět k sociálnímu rozvoji v zemích po celém světě v rámci jednoho z pilířů organizace FIFA – „*build a better future*“. Skrze program jsou podporovány neziskové organizace využívající fotbal jako prostředek pro rozvoj a vzdělávání dětí a mládeže. Cíle jednotlivých projektů po celém světě jsou různé, z pravidla je patrná snaha bojovat s lokálními problémy, tudíž má každá země své vlastní projekty a priority v sociálním rozvoji – mohou jimi být vzdělání a boj proti infekčním chorobám, zejména HIV/AIDS, řešení konfliktů a vypořádání se s danou situací, genderová rovnost, budování a upevňování míru, integrace postižených lidí do společnosti a tak dále. Příležitosti podpory *Football for Hope* již využilo přes 200 lokálních programů ve více než 60 zemích světa, je to tedy program, který se nezaměřuje výhradně na rozvojové země, avšak počet projektů implementovaných v rozvojových zemích značně převyšuje počet projektů v zemích rozvinutých (FIFA, nedatováno-d). Nejvíce projektů bylo odstartováno v Africe (93) a jako cíl této práce je analyzovat ten největší z nich, výstavbu 20 fotbalových center v různých zemích Afriky.

4.1 Football for Hope centra, plány a cíle

Projekt vybudování 20 *Football for Hope* center (*20 centres for 2010*) vznikl za účelem podpory Mistrovství světa 2010 v Jihoafrické republice. Za hlavní cíl se označuje skrze centra podporovat vzdělání a veřejné zdraví, což jsou oblasti, ve kterých většina afrických zemí bojuje s velkými problémy a nedostatky (World Health Organization, nedatováno). Tato centra byla vybudována za účelem využití fotbalu jako prostředku k rozvoji problémových sociálních oblastí Afriky. Při umístění center bylo přihlíženo jak k zemi pořadající Mistrovství světa 2010 (JAR), problémovým oblastem Afriky, tak k oblastem, kde již úspěšně fungovala nějaká organizace využívající fotbal jako prostředek k rozvoji (FIFA, nedatováno-d). Nakonec bylo rozhodnuto, že bude 20 center postaveno v 16 různých zemích, 5 z nich přímo v Jihoafrické republice, ostatní byly umístěny do zemí subsaharské Afriky. Sám prezident FIFA Blatter na adresu programu řekl: „*Tato kampaň vyzdvihuje moc fotbalu daleko za hranicemi fotbalového hřiště. Spomocí fotbalových fanoušků, celebrit a sponzorů, chceme vybudovat 20 centers for 2010, abychom splnili svůj slib a zanechali zde dlouhotrvající odkaz po 11. červenci 2010*“

(konec Mistrovství světa) (in Shehu, 2010, s. 135). Očekávání programu byla vskutku veliká a postavená na názoru a víře, že fotbal, díky své popularitě a schopnosti spojovat různé skupiny lidí, je ideálním a dostačujícím prostředkem vedoucím k sociálnímu rozvoji a překonávání problémů. Jak bylo uvedeno v úvodních kapitolách práce, sport, a zejména fotbal, má schopnost přispět ke zlepšení situace v problémových oblastech, ale je otázkou, do jaké míry a zda by nebyly prospěšnější pro chudé africké komunity investice spíše do jiných odvětví, než fotbalu.

Prvním krokem programu, ještě před samotnou výstavbou, bylo identifikovat největší lokální problémy a také kontaktovat místní organizace, které již v oblasti působí, nebo někdy působily a požádat je o spolupráci (FIFA, nedatováno-d).

V daném postupu je možným nedostatkem nízká úroveň komunikace s místním obyvatelstvem. FIFA sama předem definovala lokální problém a spojila se s místní organizací, místo toho, aby o problémech předem diskutovala s místními komunitami. Je pravděpodobné, že dialogem s místními komunitami by bylo dosaženo přesnější identifikace problémů, s kterými by se následně pracovalo prostřednictvím akcí v centrech. Tento způsob by od začátku zapojoval místní do dění okolo výstavby a účelu center a pravděpodobně by zajistil lepší spolupráci mezi centry a obyvateli (Shehu, 2010).

Organizace, které nakonec vedly projekt a pak celá centra, organizují každodenně aktivity, do kterých se zapojují lidé z komunity, hlavně děti. Tímto způsobem se snaží organizace dosáhnout spojení zábavy a vzdělání na témata, které si to nejvíce žádají a vést tak vlastní rozvojové programy (FIFA, nedatováno-d).

Každé centrum má velikost 100 až 200m², přičemž zahrnuje fotbalové hřiště, většinou s umělým povrchem, o rozměrech 20 × 40 metrů a alespoň jednu budovu, kde se lidé shromažďují, vzdělávají a je zde prostor pro jakýkoli dialog jak mezi místními, tak organizacemi zapojenými do aktivit centra. Každé centrum má také zavedený odpadní systém a je zde přístup k pitné vodě (Open Architecture Network, 2012). Podle plánů mělo každé centrum zahrnovat 2 budovy, jedna výuková a jedna zdravotní, nakonec se však tento plán nesplnil, jelikož narazil na problémy s rozpočtem a u některých center byl tento plán také v rozporu s požadavky místních. Většina center disponuje tudíž jen jednou budovou. (Reis, 2013). Při výstavbě každého centra byli přítomni zaměstnanci a odborníci z organizace Architecture for Humanity, kteří měli na starosti koordinaci a realizaci výstavby. Další firmou, která se podílela na dokončení center, byla Yingli Solar, dodávající centrům zařízení poháněná solární energií. Samotná výstavba center byla prováděna

pracovníky Architecture for Humanity a místními pracovníky, které se organizace snažila zapojit do dění kolem center hned od samého začátku.

Obrázek 1: Původní plán center
Zdroj: FIFA, 2009

4.1.1 Architecture for Humanity

Architecture for Humanity je nezisková organizace, která sídlila v San Franciscu a která byla součástí projektu *Football for Hope*. Jejím úkolem byla organizace výstavby center, koordinace všech aktivit s výstavbou spojených a zapojení místních obyvatel do projektu (Open Architecture Network, 2012).

Architecture for Humanity¹⁰ je známa především svou aktivitou v oblastech postižených přírodní katastrofou, byla ale aktivní i na jiných místech¹¹. Práce této organizace je založená na spolupráci s místními obyvateli. U výstavby každého centra byli přítomni jak odborníci, zkušení profesionálové, tak místní, kteří s výstavbou pomáhali a zároveň tak získávali znalosti a zkušenosti v daném oboru¹². Ve své práci dbá organizace na ctění lokálních tradic a hodnot, a proto se snažila každé centrum co nejvíce přizpůsobit regionu, ve kterém výstavba probíhala. V procesu výstavby se organizace snažila využívat materiál od místních výrobců a dodavatelů, což je pozitivní pro samotné místní pracovníky a celý trh (Architecture for Humanity, 2015).

¹⁰ Organizace získala cenu TED z roku 2006 po proslovu spoluzakladatele Camerona Sinclaire

¹¹ Dále se organizace angažovala v problémových oblastech dle potřeby, nebo na žádost samotných komunit.

¹² Od počátečních aktivit, jako je plánování až po organizaci a samotnou výstavbu.

Na konci ledna roku 2015 vyhlásila organizace bankrot a hlavní sídlo v San Franciscu bylo uzavřeno. Za důvod se považují problémy s financováním (King, 2015). V souvislosti s uzavřením hlavního sídla se jeho ředitelka vyjádřila takto: „*V dnešní době je v San Franciscu jednodušší sehnat finanční zdroje na novou aplikaci do mobilu než na financování organizace, která mění kvalitu života na místech, o jejichž existenci nemá většina Američanů ani tušení.*“ (in Stott, 2015).

Navzdory faktu, že bylo hlavní ústředí uzavřeno, přes 30 poboček po celém světě, skládajících se z dobrovolníků, prohlásilo, že bude i nadále pokračovat ve své práci (Architecture for Humanity, 2015).

4.1.2 Yingli Solar

Na projektu „*20 centres for 2010*“ se podílela také firma Yingli Solar v rámci své kampaně „*Football for Hope. Energy for Hope.*“. Firma se do programu zapojila jako poskytovatel solární technologie pro všechna centra. Konkrétní možnosti zahrnovaly osvětlení hřišť, vodní čerpadla, pohánění klimatizací nebo napájení počítačů. Každé centrum si mohlo vybrat z této nabídky produktů a tím tak pokrýt své specifické potřeby. Cílem bylo dosáhnout udržitelného a cenově výhodného přístupu k energii pro všechna centra (Yingli Solar, 2015).

Společnost tímto projektem nastartovala svou dlouhodobou spolupráci s organizací FIFA, sponzorovala mimo jiné i poslední Mistrovství světa ve fotbale v Brazílii v roce 2014 (FIFA, 2015).

4.2 Realizace center

Samotná výstavba center byla naplánována do 3 fází. Další podkapitoly je budou analyzovat. Z každé fáze je vybráno jedno centrum, které je podrobněji analyzováno. Vybraná centra jsou hodnocena na základě: a) splnění původních plánů otevření, b) organizací, která jsou za ně zodpovědné (jejich předešlé zkušenosti s rozvojem skrze fotbal) a c) aktivit, které v nich probíhají. Ve shrnutí projektu *Football for Hope center* je k dispozici tabulka se všemi centry a informacemi o nich. Dále jsou ve shrnutí stručně popsány přínosy a možné nevýhody center.

4.2.1 První fáze

První fáze měla probíhat od září 2008 do září 2009. Během ní měly být postaveny první 4 centra.

- Khayelitsha Football for Hope centrum – Kapské Město, Jihoafrická republika
- Baguinéda Football for Hope centrum – Bamako, Mali
- Katutura Football for Hope centrum – Windhoek, Namibie
- Mathare Football for Hope centrum – Nairobi, Keňa (Open Architecture Network, 2012)

Ani jedno z center nebylo do září 2009 dokončeno (streetfootballworld, 2014). Důvodů je více, u každého centra jsou jiné. Podle architektů, kteří se na výstavbě podíleli, byl hlavním důvodem problém s přizpůsobením se potřebám neziskových organizací zapojených do projektu, a také přizpůsobit univerzální plán specifickým potřebám každého centra. Na toto téma se vyjádřila architektka Ana Reis, která následovně shrnula problémy s výstavbou center ve všech třech fázích: *„V plánování projektu na tak odlišných místech, jako jsou Kapverdské ostrovy, Jihoafrická republika nebo Rwanda je třeba různých přístupů, protože každé místo má svá specifika a jiné potřeby. Zatímco je někde potřeba uzavřených prostor s budovami, jinde jsou zase vhodnější prostory otevřené, nebo jen modernizace už existujících budov. Vše vyžaduje úroveň flexibility, která nebyla v plánech povolena.“* (Reis, 2013).

4.2.1.1 Khayelitsha Football for Hope centrum

Khayelitsha Football for Hope centrum bylo vybráno proto, že bylo prvním otevřeným centrem celého projektu. Na jeho příkladu lze poukázat na přínosy, stejně jako nedostatky a nebezpečí center.

Khayelitsha Football for Hope centrum je první centrum, které bylo postaveno. Stalo se tak se zpožděním v prosinci 2009 (streetfootballworld, 2014).

Khayelitsha, jedno z největších černošských předměstí v Jihoafrické republice, které vzniklo v roce 1985 v době apartheidu, leží více než 30 kilometrů od centra Kapského města (Doherty, 2012). Typická je pro něj chudoba a vysoká prevalence HIV/AIDS (Levy et al., 2005). Hlavní plány aktivit centra byly tedy spojeny s bojem proti HIV/AIDS prostřednictvím vzděláváním mladistvých pomocí her a přednášek. O ty se po

výstavbě centra dále už starají různé místní organizace, v případě centra v Khayelitshi to je organizace Grassroot Soccer (Open Architecture Network, 2012).

Grassroot Soccer je nezisková organizace, která byla založena v roce 2002¹³ za účelem pomáhat a vzdělávat mladé lidi v oblasti HIV/AIDS. Funguje tedy již přes 10 let a má zkušenosti s prací v tomto oboru. Hlavní pobočky má organizace v Jihoafrické republice, Zimbabwe a Zambii (Grassroot Soccer, 2015).

Zajímavé partnerství uzavřela FIFA i s organizací VPUU (Violence prevention through Urban Upgrading), jejíž budova leží v blízkosti postaveného centra a spolupracuje s ním. VPUU se snaží bojovat s kriminalitou a násilím v předměstí Khayelitsha prostřednictvím modernizace městských staveb a budov a prací s dětmi. Udává se, že za 10 let práce v oblasti se organizaci povedlo snížit kriminalitu o 33% (Wainwright, 2014).

Obrázek 2: Khayelitsha Football for Hope centrum
Zdroj: Open Architecture Network, 2012

Většina života se v Khayelitshi odehrává na venkovních prostranstvích, proto byl kladen velký důraz na vnější prostory tak, aby na obyvatele působily pozitivně a bezpečně. Architecture for Humanity, zodpovědná za výstavbu, použila co nejvíce místních výrobků.

¹³ Založena byla 4 bývalými profesionálními fotbalisty – Tommy Clark, Ethan Zohn, Methembe Ndlovu, Kirk Friedrich

Příkladem mohou být cihly, nebo střešní pokrývka, obojí vyrobené přímo v Kapském městě (Open Architecture Network, 2012). Podle slov Zamayedwy Sogayise, předsedy Khayelitsha Development Forum, „bylo místo na kterém nyní stojí centrum, spíše místo zločinu. Nyní je to místo pro aktivity, kde se lidé schází a baví se.“ (in Grassroot Soccer, 2009). K tomu přispívá plotem neohraničená hrací plocha, stejně jako volný přístup do centra.

Konkrétní aktivity se odehrávají zejména na hřišti, kde se pořádají 2 hodinová shromáždění 3krát týdně. Účastní se přibližně 80 – 100 dětí, kterým jsou kombinací fotbalu a speciálních aktivit podávány informace o prevenci proti HIV/AIDS. V budově centra je také možné bezpečně děti testovat a kontrolovat (streetfootballworld, 2014).

Při vůbec prvním fotbalovém utkání, hraném na nově postaveném umělém hřišti, se sešla velká část komunity, aby svým hlasem a bubnováním do reklamních panelů¹⁴ podpořila hráče. Panovala velmi přátelská a uvolněná atmosféra. Pár dní na to, při oficiálním otevření centra, kde byl na programu proslov prezidenta FIFA Blattera, byl k vidění opak. Celé centrum bylo ohraničeno vysokým železným plotem, u vstupu stála ochranka a kontrolovala vstupenky. Uvnitř byla VIP místa rezervována jen pro vážené hosty, a tak zvědavým místním obyvatelům nezbylo nic jiného, než sledovat událost přes železný plot zvenčí (Doherty, 2012).

V předměstí vytvořeném v době apartheidu a tudíž dlouho trpící rasovou segregací je taková událost ne příliš pozitivním znamením. Na jednu stranu má být centrum FIFA otevřené a všem dostupné, na druhou stranu jej tak těžko místní v průběhu otevření vnímali.

Možná i pod vlivem této události někteří obyvatelé Khayelitshi vnímali aktivity FIFA negativně již od začátku. „Můžou říkat cokoli, ale to neznamena, že se situace pro mou rodinu změní k lepšímu, když se to dosud za posledních 20 let nestalo. Stále spím na tvrdé podlaze a v Kapském městě je někdy pořádná zima! Pomůže mi fotbal získat matraci a postel? Ne!“ řekl obyvatel předměstí Khayelitsha Jonny Mokoena (in Malanda, Regina, 2010, s. 12).

Fotbal a fotbalové projekty skutečně zřejmě nepomohou místním obyvatelům s problémy, jako jsou nedostatek peněz, vybavení domácností apod. *Football for Hope* centra jsou však z mého pohledu projektem, který má potenciál ovlivnit znalosti a výchovu mladistvých v daných oblastech. Na druhou stranu je třeba dbát na to, aby centrum

¹⁴ Okraje hrací plochy jsou lemovány reklamními panely partnerů a sponzorů projektu (viz. Obrázek č. 2)

v Khayelitshi nevedlo k prohloubení rasové segregace a spíše podporovalo participaci všech obyvatel bez rozdílů. Iniciativa je nyní v rukou organizace Grassroot Soccer, která aktivity¹⁵ v centru pořádá a stále vyvíjí (Grassroot Soccer, 2015).

4.2.1.2 Ostatní centra první fáze

U ostatních center první fáze platí, že pro jejich výstavbu byl také použit výhradně materiál místní výroby. Pracovní síly, vyjma odborných pracovníků, byly vybrány z místních komunit, což přináší mimo pracovní příležitosti znalosti a vyšší úroveň participace (Open Architecture Network, 2012).

Baguinéda Football for Hope centrum bylo otevřeno až v dubnu roku 2010. Organizace zodpovědná za chod centra je AMPJF (Association Mallienne pour la Jeune Fille et de la Femme). Ta funguje v Mali již od roku 2000 a zaměřuje se hlavně na posilování postavení žen v komunitách. Do centra sice chodí jak dívky, tak chlapci, ale AMPJF přesto považuje za hlavní misi práci se ženami (streetfootballworld, 2014). Souadou Diabaté, ředitel AMPJF řekl při otvírání centra: *„Jsme nesmírně hrdí být hostitelem Football for Hope centra. Pomůže nám zajistit, že se o našich programech dozví celá země a že všechny dívky a ženy v Mali z nich budou moci profitovat.“* (in Wieland, 2010).

Mezi další aktivity centra patří programy na zlepšení školních výsledků, práci s počítačem, pro ženy dokonce rady ohledně stravy nebo vaření. (streetfootballworld, 2014).

Katutura Football for Hope centrum bylo otevřeno v září roku 2010, tedy o celý rok později, než bylo v plánu. Organizací mající centrum na starosti je SON (Special Olympics Namibia). Programy zde probíhají pro fyzicky i intelektuálně handicapované děti zaměřené na jejich rozvoj, genderovou rovnost, zdravý životní styl a řešení problémů (Coaches Across Continents, 2013, Open Architecture Network, 2012).

Mathare Football for Hope centrum bylo otevřeno v srpnu 2010 a je pod správou Mathare Youth Sports Association (MYSA). Organizace vznikla v roce 1987. Mezi hlavní oblasti, na které se MYSA zaměřuje, patří vzdělání, životní prostředí, zdraví, genderová

¹⁵ Grassroot Soccer své aktivity prezentuje v rámci takzvaného „Skillz Curriculum“, který funguje jako příručka rad a dovedností užitečných pro život mladých chlapců a dívek.

rovnost nebo ekonomický rozvoj (Wamucii, 2012). Centrum stojí v těsné blízkosti sídla MYSA, což přispělo k vytvoření společného vzdělávacího a sportovního kampusu (streetfootballworld, 2014).

4.2.2 Druhá fáze

V druhé fázi probíhala výstavba následujících 6 center:

- Lesotho Football for Hope centrum – Maseru, Lesotho
- Kimisagara Football for Hope centrum – Kimisagara, Kigali, Rwanda
- Oguaa Football for Hope centrum – Oguaa, Cape Coast, Ghana
- QwaQwa Football for Hope centrum – QwaQwa, Free State, Jihoafrická republika
- Edendale Football for Hope centrum – Pietermaritzburg, Jihoafrická republika
- Alexandra Football for Hope centrum – Johannesburg, Jihoafrická republika (Open Architecture Network, 2012)

Fáze, která měla probíhat v období mezi zářím 2009 a červencem 2011 se nakonec protáhla až do roku 2014. K důvodům, které uváděli architekti (viz. podkapitola První fáze), se přidaly další. Výstavbu zdržovaly především problémy s povoleními, předpisy a směrnicemi, s financováním a stavebními zemními pracemi (Khumalo, 2013a). Preshanta Vandeyar řekla: „*Je poměrně časté, že většina zdržení výstavby je kvůli zemním pracím, tam existuje nejvíce neznáma.*“ (in Khumalo, 2013b).

Dokončení bylo tedy značně zpožděné, konkrétně u centra Edendale skoro o 3 roky. V termínu nebylo otevřeno ani jedno centrum (streetfootballworld, 2014).

4.2.2.1 Kimisagara Football for Hope centrum

Kimisagara centrum bylo vybráno z důvodu existujících dat o očekávání místních obyvatel od centra. Výzkum, provedený soukromou organizací, ukazuje, jaké povědomí a očekávání byla spojena s postavením centra.

Centrum bylo otevřeno v říjnu 2012 a nachází se v Kigali v údolí Kimisagara, což je nejhustěji zalidněná část města s vysokými procenty dětí nechodících do školy. Organizace Espérance, která centrum vede, se od roku 2002 snaží bojovat s problematikou etnických sporů prostřednictvím vzdělávacích a sociálních programů. Kimisagara centrum

poskytuje další možnost, jak oslovit hlavně mladé lidi a děti a zapojit je do programů (Open Architecture Network, 2012).

Hlavní aktivitou je hraní netradičních fotbalových zápasů, kterých se neúčastní rozhodčí. Ve chvíli, kdy nastane nejasná situace nebo spor, jsou účastníci vedeni k tomu, aby jej sami vyřešili dialogem a došli ke kompromisu. Mezi další aktivity patří výuka angličtiny, práce na počítači a aktivity posilující genderovou rovnost (Hunt, 2012).

Studie organizace Coxswain Social Investment Plus, která proběhla ještě v roce 2011, tedy před otevřením centra, ukazuje, že místní obyvatelé nebyli příliš seznámeni s významem a cíli centra (Coxswain Social Investment Plus, 2011). To je z mého pohledu chyba, obyvatelé, ať už rodiče nebo sami děti, by měli být předem seznámeni s fungováním centra a možnostmi, které nabízí.

Očekávání obyvatel od centra byla hlavně spojená s profesními schopnostmi. Lidé vyjádřili velký zájem o počítačové lekce a další znalosti, které jim později pomohou s hledáním zaměstnání. Všichni se také shodli na tom, že by se měly aktivity centra mimo jiné zaměřit i na ženy a dívky, jejichž rozvoj a posílení jejich postavení v komunitách považují za velmi důležité (Coxswain Social Investment Plus, 2011).

I ve všech ostatních centrech probíhají sociálně-rozvojové programy zaměřené hlavně na děti a mladistvé. Centrum Alexandra v Johannesburgu je jedno ze 3 center, které využívá organizace Grassroot Soccer (dalšími jsou Khayelitsha Football for Hope center v Jihoafrické republice a Bulawayo Football for Hope center v Zimbabwe). Má tak prostor aplikovat strategie na více místech a pozorovat, jak se průběh a výsledky liší a proč (Grassroot Soccer, 2015).

4.2.3 Třetí fáze

V poslední třetí fázi projektu *20 centres for 2010* bylo v plánu postavit zbylých 10 center v období od srpna 2011 do listopadu 2014. V tomto časovém rozmezí se podařilo dokončit většinu center, s výjimkou jednoho – Addis Football for Hope center, Addis Abeba, Etiopie.

Dokončeno bylo tedy jen 9 následujících center:

- Manica Football for Hope centrum – Manica, Mozambik
- Besongabang Football for Hope centrum – Besongabang, Kamerun

- Iringa Football for Hope centrum – Iringa, Tanzánie
- South East Football for Hope centrum – Ramotswa, Botswana
- Mogalakwena Football for Hope centrum – Mokopane, Jihoafrická republika
- Tarrafal Football for Hope centrum – Tarrafal, ostrov Santiago, Kapverdské ostrovy
- Bulawayo Football for Hope centrum – Bulawayo, Zimbabwe
- Kalebuka Football for Hope centrum – Lubumbashi, Demokratická republika Kongo
- Kabondo Football for Hope centrum – Bujumbura, Burundi

V prosinci 2013, po necelých 2 letech příprav a práce, byla výstavba posledního centra v Addis Abebě zastavena a odložena na neurčito. Za příčinu se uvádí problémy se zajištěním pozemku (Open Architecture Network, 2012).

4.2.3.1 Tarrafal Football for Hope centrum

Tarrafal centrum bylo vybráno z důvodu své odlišnosti od ostatních center. Leží na Kapverdských ostrovech, které jsou svou kulturou blízké spíše zemi, která je kolonizovala – Portugalsku. Výstavba centra a i jeho aktivity jsou tomu přizpůsobeny.

Tarrafal Football for Hope center se nachází na Kapverdských ostrovech na ostrově Santiago a bylo otevřeno v červnu roku 2013. Hostitelskou organizací centra je Delta Cultura Cabo Verde, která pořádá programy pro děti ve věku 6–12 let a snaží se bojovat proti násilí, užívání drog a zvyšující se emigraci obyvatel (streetfootballworld, 2014). Sama organizace uvádí, že jejím hlavním cílem je dosáhnout lepšího života pro děti, které často vyrůstají na ulicích, a to skrze vzdělávání (Delta Cultura Cabo Verde, 2015).

Tarrafal centrum je zajímavé tím, že leží na malém ostrově na Kapverdách a tudíž je od zbytku Afriky odděleno. Nejen geograficky, ale i sociálně, což se promítá v hlavních cílech organizace Delta Cultura Cabo Verde (boj proti emigraci). Zatímco většina afrických organizací bojuje s problémy týkajícími se zdraví, chudoby, nebo diskriminace, u této organizace jsou cíle trochu odlišné, jak můžeme vidět výše.

Při výstavbě centra bylo důležité spolupracovat s místními partnery, jelikož má stavebnictví na Kapverdách blíže k Portugalsku, než Africe (Reis, 2013), což opět jen dokazuje, že Tarrafal centrum je v několika ohledech odlišné od ostatních.

Keren Levi a Markus Bensch, členové organizace Coaches across continents, v roce 2014 navštívili Iringa Football for Hope center v Tanzánii a Tarrafal Football for Hope center na Kapverdách. Oba popisují, že centra jsou aktivní a o účast v jejich programech je mezi mladými lidmi velký zájem. V rámci školení trenérů a lektorů, kterého se zúčastnili, uvedli, že se aktivity stále vyvíjí a posouvají vpřed. Zatímco Levi vyzdvihuje centrum, jako nejbezpečnější místo pro děti, kde si mohou hrát a bavit se, Bensch vypráví o dětmi oblíbené metodě učení v centru Tarrafal – „první to zkusím a pak to pochopím“. Tedy učení za pochodu, při kterém je upřednostňována zkušenost a osobní zážitky před teoretickými znalostmi (Coaches Across Continents, 2014).

4.2.4 Shrnutí Football for Hope center

Po skončení projektu je dostavěno 19 center z původních 20. Výstavba centra v Addis Abbebě v Etiopii byla zastavena a dosud se neobjevují žádné zmínky, že by měla být obnovena. Část center byla otevřena se zpožděním. Kromě center, stavěných ve 3 fázi, která měla poměrně dlouhé časové rozpětí (srpen 2011 – listopad 2014), byla centra zpravidla se svým otevřením zpožděná. Zatímco první centrum v Khayelitshi v Kapském Městě bylo otevřeno jen s měsíčním zpožděním, například otevření centra Edendale v Pietermaritzburgu v Jihoafrické republice bylo zpožděno o necelé 3 roky. Vyjma centra v Khayelitshi, zbylé centra první fáze byly otevřeny do jednoho roku. Centra druhé fáze měly však zpoždění větší. Centrum v Lesothu bylo zpožděno jen o 2 měsíce, zbylá centra však už nejméně o rok. Kimisagara centrum a Oguua centrum o rok, QwaQwa centrum a Alexandra centrum o dva roky a již zmíněné Edendale centrum skoro o 3 roky. Hlavními problémy, spojenými s výstavbou, byly specifické potřeby každého centra a jednání o pozemcích a povoleních. Jak uvedla architektka Ana Reis, plány projektu nebyly dostatečně flexibilní a bylo složité je sladit s požadavky každého centra.

Finanční prostředky, vynaložené na výstavbu center, se pohybují v rozmezí 150 000 – 280 000 USD. Rozdíly v konečných nákladech jsou dány velikostmi prostorů a specifickými požadavky každého centra. To se projevuje u nejdražšího centra, jímž je Katutura centrum v Namibii. Z důvodu drsných klimatických podmínek (silné Slunce, období dešťů) je zde většina prostor zastřešených a speciálně navržených. Naproti tomu se nejlevnější centrum Baguinéda v Mali skládá převážně z otevřených prostor, které jsou ohraničené pouze zdmi.

Tabulka číslo 2 uvádí rozdíl, mezi plánovanými daty otevření a reálnými daty otevření, náklady, vynaložené na výstavbu centra v amerických dolarech a organizaci, která je za centrum zodpovědná.

Tabulka 2: Centra a jejich shrnutí
Zdroj: Open Architecture Network, 2012, Streetfootballworld, 2014

Football for Hope Centrum	Město, Stát	Plánované otevření	Otevření	Cena	Organizace
Khayelitsha	Kapské Město, Jihoafrická republika	Září 2009	Listopad 2009	256 000 USD	Grassroot Soccer
Baguinéda	Bamako, Mali	Září 2009	Duben 2010	158 000 USD	AMPJF
Katutura	Windhoek, Namibie	Září 2009	Září 2010	279 000 USD	Special Olympics Namibia
Mathare	Nairobi, Keňa	Září 2009	Srpen 2010	120 000 USD	MYSA
Lesotho	Maseru, Lesotho	Červenec 2011	Září 2011	199 000 USD	Kick4Life
Kimisagara	Kigali, Rwanda	Červenec 2011	Říjen 2012	264 000 USD	Espérance
Oguaa	Cape Coast, Ghana	Červenec 2011	Březen 2012	185 000 USD	Play Soccer Ghana
QwaQwa	QwaQwa, Jihoafrická republika	Červenec 2011	Únor 2013	260 000 USD	loveLife
Edendale	Pietermaritzburg, Jihoafrická republika	Červenec 2011	Červen 2014	230 000 USD	Whizzkids United
Alexandra	Johannesburg, Jihoafrická republika	Červenec 2011	Listopad 2013	150 000 USD	Grassroot Soccer
Manica	Manica, Mozambik	Listopad 2014	Duben 2013	197 000 USD	Grupo Desportivo de Manica
Besongabang	Besongabang, Kamerun	Listopad 2014	Březen 2014	223 000 USD	United Action for Children
Iringa	Iringa, Tanzánie	Listopad 2014	Říjen 2013	213 000 USD	IDYDC
South East	Ramotswa, Botswana	Listopad 2014	Březen 2013	197 000 USD	SEDYEA
Mogalakwena	Mokopane, Jihoafrická republika	Listopad 2014	Březen 2013	187 000 USD	SARCS
Tarrafal	Tarrafal, Kapverdy	Listopad 2014	Červen 2013	206 000 USD	Delta Cultura Cabo Verde
Bulawayo	Bulawayo, Zimbabwe	Listopad 2014	Listopad 2013	180 000 USD	Grassroot Soccer
Kalebuka	Lubumbashi, Demokratická republika Kongo	Listopad 2014	Srpen 2013	170 000 USD	Georges Malaika Foundation
Kabondo	Bujumbura, Burundi	Listopad 2014	Březen 2014	237 000 USD	Giriyuja and Terre des Hommes

Přínosů center je hned několik a všechny zde již byly uvedeny v předchozích podkapitolách. Za hlavní přínos lze považovat příležitosti, které poskytují dětem a mladistvým při jejich nedostatku vzdělání a vědomostí. Centrum se tak snadno může stát hlavní silou v boji proti lokálně rozšířeným nemocem díky tomu, že bude děti informovat o nebezpečí nemoci a prevenci proti ní. Další výhodou je získání profesionálních dovedností, jejichž kurzy některá centra poskytují. Jsou to dovednosti jako práce na počítači nebo základní informace o podnikání. Za neméně důležité považují i budování charakteru dětí, které se programů účastní. Týmové sporty, zejména fotbal, jsou pro tento účel ideálním nástrojem. Přínosem byly bezesporu i snahy využívat pro výstavbu center výhradně lokální pracovní sílu, výrobky a suroviny. Spousta místních firem a pracovníků tak měla příležitost získat práci.

Naopak možnými problémy může být například fakt, že centrum povede k rasové nebo etnické segregaci. Jako tomu bylo v případě centra v Khayelitshi, kdy ve chvíli jeho otevření měli přístup dovnitř výhradně běloši, podobné situace můžou nastat i v centrech ostatních. V současné chvíli je to úkol organizací, které centra vedou, aby si na podobné situace daly pozor a předcházely jim.

4.3 Football for Hope festival 2010

V průběhu Mistrovství světa 2010 zorganizovala FIFA ve spolupráci se Streetfootballworld fotbalový a vzdělávací festival *Football for Hope festival* v Johannesburgu. Festival proběhl jako doplněk k Mistrovství světa, na druhou stranu měl ale také ještě prohloubit a rozšířit dopad celého projektu *Football for Hope*. Zúčastnilo se 32 týmu ze sociálně znevýhodněných komunit po celém světě¹⁶. Všechny týmy byly složeny ze 4 chlapců a 4 dívek ve věku 15–18 let, kteří byli součástí organizací, které bojují proti sociálním problémům a využívají k tomu jako prostředek fotbal. Vybrány byly na základě jejich přínosu pro své komunity (FIFA, 2015).

Tento festival navazuje na rok 2006, kdy organizace Streetfootballworld zorganizovala v posledním týdnu Mistrovství světa ve fotbale v Německu událost s názvem „*festival 06*“. Ten vznikl s myšlenkou spojit děti i dospělé z celého světa ve fotbalovém turnaji a přinést tak možnost pro interakci a komunikaci (streetfootballworld, 2014). V roce 2010 už byl tedy tento festival pořádán ve spolupráci FIFA a

¹⁶ Mezi účastníky bylo 13 týmů z Afriky, 7 týmů z Jižní Ameriky, 6 z Evropy, 3 z Asie, 2 z Oceánie a 1 ze Severní Ameriky

Streetfootballworld jako součást celého *Football for Hope* projektu a Mistrovství světa ve fotbale 2010. Tradice *Football for Hope* festivalu pokračuje, v roce 2014 opět proběhl v rámci Mistrovství světa ve fotbale v Brazílii. Probíhal od 2. do 10. července v Riu de Janeiru (FIFA, 2015). Na festivalu v roce 2014 probíhaly totožné aktivity, jako v roce 2010. Ty jsou popsány níže.

Festival v roce 2010 obsahoval spoustu aktivit a programů, které podporovaly vzájemnou interakci účastníků a zahrnovaly výměny názorů, dialogy a diskuse na témata jako kultura nebo HIV/AIDS. Vše vyvrcholilo fotbalovým turnajem od 4. do 10. července. Zápasy probíhaly bez rozhodčích, což vytvářelo další prostor pro komunikaci a dialogy (FIFA, nedatováno-e). Každý zápas začínal předzápasovou diskusí, kde se týmy dohodly na pravidlech, které bylo možné pozměnit¹⁷, pokud oba týmy souhlasily. V případě, že se to stalo, oba týmy nová pravidla musely dodržovat v průběhu zápasu, přiznávaly vlastní fauly.

V po-zápasové diskusi se hodnotila úroveň fair play, kdy měl každý tým možnost své protějšky ocenit fair play bodem. Na konci turnaje čekala cena na vítěze a také na tým s nejvíce fair play body¹⁸ (Gannet et al., 2014).

Obrázek 3: Tým z Kambodži, vítěz fair play trofeje
Zdroj: Steven Sonderman, 2010

¹⁷ Pravidla, na kterých bylo možné se dohodnout, byly například vhadzování/kopy od postranní čáry a podobné

¹⁸ Tento systém, který vytvořila organizace Streetfootballworld, se také nazývá „football3“ nebo „fotbal na 3 poločasy“ – diskuse před zápasem, zápas a diskuse po zápase

Podle výzkumů prováděných přímo na místě prostřednictvím individuálních a skupinových rozhovorů jasně převládají na festival z úst účastníků pozitivní názory. Účastníci z Ugandy vyjádřili, že je pro ně tato událost životní zkušeností a příležitostí poznat nové lidi a přátele z celého světa. Diskuzí a rozhovory měli možnost seznámit se s novými kulturami a porovnat situaci v Ugandě se zbytkem světa. „*Skrze tento Football for Hope festival jsme se naučili, že v každé zemi existuje problém. Ne jen v Ugandě, zjistili jsme, že každý má problémy a že každý problém má své řešení.*“ (Šafaříková, 2012b, s. 175).

Za hlavní 3 pozitivní přínosy je považováno a) kulturní interakce a budování vztahů, b) fair play a sociální hodnoty, c) genderová integrace. Účastníci se vyjádřili pozitivně o všech bodech, které byly považovány za největší přínosy festivalu. Jako příklad uvedu ohlas týkající se genderové integrace. Účastnice z Keni řekla: „*V Keni, mé rodné zemi, ženský fotbal není brán, jako něco dobrého, protože si všichni myslí, že nemůžeme hrát fotbal, jako chlapi. Takže byl dobrý nápad ukázat nejen mé zemi, ale i všem ostatním, že co dělají muži, mohou dělat i ženy.*“ (Gannet et al., 2014, s. 51).

Nicméně Gannet et al. (2014) uvádí i limitace a negativní stránky festivalu. Jsou jimi a) nepochopení a zneužití fair play systému, b) velké rozdíly ve schopnostech některých týmů, c) tlak na týmy vzniklý atmosférou turnaje.

Podle účastníků některé týmy zneužívaly fair play ve svůj prospěch, například v momentě, kdy mohly inkasovat, reklamovaly faul a požadovaly návrat míče v rámci fair play. Velké rozdíly mezi týmy jsou jednoznačně dány regiony, odkud pocházejí. Tlak na týmy byl způsobený velkou pozorností, kterou festival přitahoval – obrovské televizní obrazovky, spousta hlasatelů apod. Mezitím, co někteří účastníci vnímali zvýšenou pozornost jako pozitivní a příjemnou věc, většina jich poukázala na fakt, že tlak vedl spíše k tvrdým zákrokům a porušování fair play (Gannet et al., 2014).

Navzdory uvedeným negativům si myslím, že je festival výborným prostředkem pro rozvoj mladistvých. Interakcí mezi sebou se mohou mnohému naučit a obohatit se navzájem. Jedinou limitací je z mého pohledu příliš úzký okruh lidí, kteří se mohou takové události zúčastnit a profitovat z ní. Pro samotné účastníky je to ale životní zkušenost, která má na jejich další vývoj, podle mého názoru, velký vliv.

Závěr

Sport a zejména fotbal v rozvoji je v současnosti stále se rozvíjející koncept, který má spoustu příznivců i odpůrců. Nelze jednoznačně říci, zda je to dobrý nebo špatný přístup. Bez ohledu na to práce prostřednictvím odborné literatury ukazuje, že správně uchopena a pod správným vedením má tato strategie potenciál pomoci zlepšovat situaci tam, kde je to potřeba.

Od té doby, co se FIFA zapojila do rozvojových iniciativ, proběhlo pod jejím vedením již několik projektů. Některé byly úspěšné a některé měly své negativní stránky, obojí se práce snažila na základě dostupné literatury doložit.

Z mého pohledu je úspěšnou iniciativou program *Football for Health*, který i podle přístupných studií a výzkumů má velmi pozitivní vliv na účastníky. Ti se tak zábavnou formou, tedy hraním fotbalu, učí o prevenci a nebezpečích spojených s drogami a alkoholem. Je velmi dobrý nápad učit děti a mládež, jak důležité je nechat se očkovat nebo brát léky, které dostane. V situaci, kdy by rodiče raději léky prodali, můžou přijít znalosti z programu velice vhod. Slavní afričtí fotbalisté, vystupující jako ambasadoři zdravotních rad a hesel, dodávají celému programu důvěryhodnost, jelikož jsou to většinou lidé, pocházející ze stejného prostředí, jako děti účastníci se programu.

Velice pozitivní ohlasy měl i *Football for Hope festival*. Ačkoliv je to událost krátkodobá, která slouží jen jako doplněk k mistrovství světa ve fotbale a v roce 2010 také k *Football for Hope* projektu, je pro účastníky velmi cennou životní zkušeností. Festival je pro mnohé účastníky jedinou možností, jak se setkat a vyměnit si názory s lidmi z jiných zemí a kontinentů a porovnat tak dění v jejich vlastní zemi s děním v zemích ostatních. Dialogy o kultuře, problémech, nebo nemocech s sebou přináší bezesporu důležité informace, nemluvě o tom, že se tímto způsobem účastníci učí respektovat a tolerovat druhé lidi a jejich názory.

Co se týče projektu *20 centers for 2010*, u některých center existují nedostatky. Centrum v Addis Abebě vůbec dokončeno nebylo. Nebezpečným faktorem některých center může být způsob, jak jsou místními obyvateli vnímány. Může pak docházet k situacím, jako v případě centra v Khayelitshi, kde někdy centrum budilo dojem, že je přístupné jen pro bílé obyvatelé tohoto předměstí. Hlavní roli zde už nehraje FIFA, ale organizace zodpovědné za chod center a pořádání aktivit. Pokud je to organizace zkušená a má ve svých řadách schopné lektory a trenéry, jsem přesvědčen, že budou mít pořádané

aktivity pozitivní vliv na vývoj celé komunity. Aktivitami jsou přímo osloveny hlavně děti, které ale mohou nabyté znalosti šířit dále ke svým přátelům a rodinám.

Organizace FIFA, ať už z důvodu altruistického, nebo naopak sobeckého, vytvořila v Africe něco, co současným obyvatelům slouží a pomáhá. Všechny projekty, uvedené v této práci, mají vesměs pozitivní ohlasy. Je poměrně jasné, že žádný z nich nevyřeší problematickou situaci Afriky, co se týče zdraví, ekonomiky a lidských vztahů. Nicméně každý z nich svým specifickým způsobem může alespoň z části přispět k postupnému zlepšování této situaci. Jasně zde vyvstává otázka, jestli by nebylo lepší všechnu energii a prostředky vynaložené při realizaci projektů FIFA investovat do jiných projektů, které by byly možná pro obyvatele Afriky prospěšnější. Cílem této práce je ale analyzovat a ohodnotit projekty FIFA, nikoli zabývat se teoretickými otázkami. Osobně hodnotím práci organizace FIFA v Africe kladně, jelikož podle mého názoru přináší mnohem více pozitivních než negativních věcí.

Seznam literatury

1. Akindes G., Kirwin, M. 2009. Sport as International Aid: Assisting Development or Promoting Under-Development in Sub-Saharan Africa? In Levermore, R., Beacom A. (ed.) 2009. *Sport and International Development*. Hampshire: Palgrave Macmillan
2. Amusa, L.O., Toriola, A.L., Goon, D.T. 2013. The world in turmoil: Promotion of peace and international understanding through sport. *African Journal fo Physical, Health Education, Recreation and Dance*. 19 (1), 220-239.
3. *Architecture For Humanity*. [online]. 2015 [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <<http://architectureforhumanity.org/>>
4. Bangsbo, J., Junge, A., Dvořák, J., Krustrup, P. 2014. Executive Summary: football for health – prevention and treatment of non-communicable diseases across the lifespan through football. *Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports*. 24, 147-150
5. Borkovic, V., Wyszynski, M. 2012. Streetfootballworld. In Gilbert, K., Bennet, W. 2012 (ed.) *Sport, Peace and Development*. Illinois: Common Ground Publishing LLC
6. Burnett, C. 2010. Sport-For-Development Approaches in the South African Context: A Case Study Analysis. *South African Journal for Research in Sport, Physical Education and Recreation*. 32 (1), 29-42.
7. *Coaches Across Continents*. [online]. 2013 [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <<http://coachesacrosscontinents.org/tag/windhoek/>>
8. *Coaches Across Continents* [online]. 2014 [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <<http://coachesacrosscontinents.org/tag/football-for-hope-center/>>

9. Coalter, F. 2006. *Sport- in- Development: A Monitoring and Evaluating Manual*. London: UK Sport
10. Coalter, F. 2007. *Sport a Wider Social Role: Whose Keeping the Score*. London: Routledge.
11. Coalter, F. 2010. The politics of sport-for-development: Limited focus programmes and broad gauge problems? *International Review for the Sociology of Sport*. 45 (3), 295-314.
12. Cornelissen, S. 2011. More than a Sporting Chance? Appraising the sport for development legacy of the 2010 FIFA World Cup. *Third World Quarterly*. 32 (3), 503-529.
13. Coxswain Social Investment Plus, 2011. *Baseline Study: Kimisagara Football for Hope Centre Kigali, Rwanda*. Dostupné z: <<http://www.coxsi.com/media/1276/3.pdf>>
14. Crabbe, T. 2009. Getting to Know You: Using Sport to Engage an Build Relationships with Socially Marginalized Young People. In Levermore, R., Beacom A. (ed.) 2009. *Sport and International Development*. Hampshire: Palgrave Macmillan
15. Darby, P. 2002. *Africa, Football and FIFA: Politics, Colonialism and Resistance*. Frank Cass: London and Portland, OR.
16. Darby, P. 2012. Gains Versus Drains: Football Academies and the Export of Highly Skilled Football Labour. *Brown Journal of World Affairs*. 18 (2), 265-277.
17. Davis, N., Capello, J.C. 2013. Does FIFA corruption hurt the beautiful game? *Americas Quarterly*, summer 2013. Dostupné z: <<http://www.americasquarterly.org/content/hard-talk-1>>

18. *Delta Cultura Cabo Verde*. [online]. 2014 [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <<http://deltacultura.org/en/>>
19. Doherty, K., 2012. Cape Town: The City without and Within the White Lines. *Mas Context*. 13, 80-93.
20. Doyle, P. 2009. Football: How football can bring new hope to a neglected and desperate region. *The Guardian*, 1 May. Dostupné z <<http://www.theguardian.com/katine/2009/may/01/football>>
21. FIFA, nedatováno-a. *All About FIFA*. [online] [cit. 2015-02-02]. Dostupné z: <http://www.fifa.com/mm/document/fifafacts/organisation/02/13/11/06/03072013a11aboutfifa_neutral.pdf>
22. FIFA, nedatováno-b. *Win in Africa with Africa*. [online] [cit. 2015-02-02]. Dostupné z: <http://www.fifa.com/mm/document/afdeveloping/pitchequip/cs_wininafrica_37448.pdf>
23. FIFA, nedatováno-c. *Football for Health*. [online] [cit. 2015-02-02]. Dostupné z: <http://www.fifa.com/mm/document/footballdevelopment/medical/01/48/54/48/e_11forhealth_innen_20110427mini.pdf>
24. FIFA, nedatováno-d. *Football for Hope*. [online] [cit. 2015-02-02]. Dostupné z: <http://www.fifa.com/mm/document/afsocial/footballforhope/51/56/34/footballforhopebrochureen_neutral.pdf>
25. FIFA, nedatováno-e. *Football for Hope Festival 2010: Celebrating the power of football*. [online] [cit. 2015-02-02]. Dostupné z: <http://assets.sportanddev.org/downloads/football_for_hope_festival_2010_small.pdf>
26. *FIFA* [online]. 2015 [cit. 2015-01-06]. Dostupné z: <<http://www.fifa.com/aboutfifa/organisation/index.html>>

27. Ford, L. 2009. Explainer: The Katine football tournament. *The Guardian*, 1 May. Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/katine/blog/2009/may/01/tournament-explainer>>
28. Ford, L. 2015. Katine villagers receive £60,000 following Guardian and Observer Christmas appeal. *The Guardian*, 16 January. Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/society/2015/jan/16/katine-uganda-deposit-fund-guardian-observer-christmas-appeal>>
29. *Fotbal pro Rozvoj* [online]. 2014 [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <<http://www.fotbalprorozvoj.org>>
30. Fuller, C.W., Junge, A., DeCelles, J., Donald, J., Jankelowitz, R., Dvořák, J. 2010. Football for Health – a football-based health-promotion programme for children in South Africa: a parallel cohort study. *British Journal of Sports Medicine*. 44, 546-554.
31. Fuller, C.W., Junge, A., Dorasami, C., DeCelles, J., Dvořák, J. 2011. 11 for Health, a football-based health education programme for children: a two-cohort study in Mauritius and Zimbabwe. *British Journal of Sports Medicine*. 45, 612-618.
32. Gannett, K.R., Kaufman, Z.A., Clark, M.A., McGarvey, S. T. 2014. Football with three ‘halves’: A qualitative exploratory study of the football3 model at the Football for Hope Festival 2010. *Journal of Sport for Development*. 2(3),47-59.
33. *Grassroot Soccer* [online]. 2009 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <<http://www.grassrootsoccer.org/2009/12/08/football-for-hope-center-opens-its-doors-to-khayelitsha-and-the-world/>>
34. *Grassroot Soccer*. [online]. 2015 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <<http://www.grassrootsoccer.org/>>

35. Hartmann, D., Kwauk, Ch. 2011. Sport and Development: An Overview, Critique and Reconstruction. *Journal of Sports and Social Issues*. 35 (3), 284-305.
36. Hunt, P. 2012. *Kimisagara Football for Hope Centre opens in Rwanda*. [online] 2015. [cit. 2015-02-15]. Dostupné z: <<http://www.sportanddev.org/?4976>>
37. Chalip, L. 2006. Toward a Distinctive Sport Management Discipline. *Journal of Sport Management*. 20, 1-21.
38. Chappelet, J.-L. 2005. Sport and economic development. In *2nd Magglingen conference sport and development*. [Online] dostupné z <assets.sportanddev.org/downloads/sport__economic_development_in_english.pdf>
39. Chiweshe, K. 2014. The Problem with African Football: Corruption and the (Under)Development of the Game on the Continent. *African Sports Law and Business Journal*. 2, 27-33.
40. Jennings, A. 2006. *Foul! The Secret World of FIFA: Bribes, Vote Rigging and Ticket Scandals*. London: HarperSport.
41. Khumalo, M. 2013a. *Discussing Football for Hope centres*. [online] 2015. [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.sportanddev.org/fr/communaute/profil_utilisateur.cfm?6307/Discussing-Football-For-Hope-Centres>
42. Khumalo, M. 2013b. *Football for Hope Centre Construction Underway*. [online] 2015. [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <<http://www.sportanddev.org/?5838/Football-for-Hope-Centre-construction-underway>>
43. King, J., 2015. Architecture for Humanity shut; nonprofit helped disaster victims. *SFGate*, 17 January. Dostupné z: <<http://www.sfgate.com/bayarea/article/Architecture-for-Humanity-closes-helped-6020800.php>>

44. Kleiner, M. 2012. Sport for Development and Peace. In Gilbert, K., Bennet, W. 2012 (ed.) *Sport, Peace and Development*. Illinois: Common Ground Publishing LLC
45. Krustup, P., Aagaard, P., Nybo, L., Petersen, J., Mohr M., Bangsbo, J. 2010. Recreational football as a health promoting activity: a topical review. *Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports*. 20, 1-13
46. Langton, N., Khan, K.M., Lusina, S.J. 2010. FIFA's Football for Health: applying Kotter's eight step programme for transformational change to a mass participation activity. *British Journal of Sports Medicine*. 44 (8), 537-539.
47. Lasch C. 1978. *The Culture of Narcissism: American Life in an Age of Diminishing Expectation*. New York: Norton.
48. Levermore, R. 2008. Sport: A new engine of development? *Sport in Development Studies*. 8 (2), 183-190
49. Levermore, R., Beacom, A. 2009. Sport and Development: Mapping the field. In Levermore, R., Beacom A. (ed.) 2009. *Sport and International Development*. Hampshire: Palgrave Macmillan
50. Levy, N.C., Miksad, R.A., Fein, O.T., 2005. From Treatment to Prevention: The Interplay Between the HIV/AIDS Treatment Availability and HIV/AIDS Prevention Programming in Khayelitsha, South Africa. *Journal of Urban Health: Bulletin of the New York Academy Medicine*. 82 (3), 498-509.
51. Malanda-J., Regina, J., 2010. After the Bonanza. *New African*. 496, 8-16.
52. Manzo, K. 2011. Development Through Football in Africa: Neoliberal and Postcolonial Model of Community Development. *Geoforum*. 43, 551-560.

53. Mwanga, O. 2012. Sport for Addressing HIV/AIDS. In Gilbert, K, Bennet, W. 2012 (ed.) *Sport, Peace and Development*. Illinois: Common Ground Publishing LLC
54. Nielsen, G., Wikman, J.M., Jensen C.J., Schmidt, J.F., Gliemann, L., Andersen, T.R. 2014. Health promotion: The impact of beliefs of health benefits, social relations and enjoyment on exercise continuation. *Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports*. 24, 66-75.
55. Okech, O. 2008. *Katine Community Partnership Project*. Dostupné z: <<http://image.guardian.co.uk/sys-files/Guardian/documents/2008/07/30/Katine-Amref-six-month-report.pdf>>
56. *Open Architecture Network* [online]. 2012 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://openarchitecturenetwork.org/projects/football_for_hope>
57. Pannenburg, A. 2012. *Big Men Playing Football: Money, politics and foul play in the African game*. Leiden: African Studies Centre.
58. Reis, A. 2013. Football for Hope. *Jornal Arquitectos*, May – August, 166-167. Dostupné z: <<http://www.jornalarquitectos.pt/en/football-for-hope/>>
59. Rukuni, C., Groenink, E. (ed.) 2010. *Killing Soccer in Africa*. FAIR Transnational Investigation. Dostupné z: <https://fairreporters.files.wordpress.com/2011/11/fair_2010_soccer_proof7.pdf>
60. Shehu, S. 2010. Football for Hope Centres in Africa: Intentions, Assumptions and Gendered Implications. In Shehu, 2010 (ed.) *Gender, Sport and Development in Africa*. Oxford, UK: African Books Collective.
61. Sonderman, S. *Spirit of Soccer Team Cambodia Captures Festival Fair Play Award* [online] 2010 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <<http://khmernz.blogspot.cz/2010/07/spirit-of-soccer-team-cambodia-captures.html>>

62. Spaaij, R., Jeanes, R. 2013. Education for social change? A Freirean critique of sport for development and peace. *Physical Education and Sport Pedagogy*. 18 (4), 442-457.
63. Stott, R., 2015. Architecture for Humanity Closes San Francisco Headquarters. *Archdaily*, 19 January. Dostupné z: <<http://www.archdaily.com/588720/architecture-for-humanity-closes-san-francisco-headquarters/>>
64. *Streetfootballworld* [online]. 2014 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <<http://streetfootballworld.org>>
65. Swart, K., Bob, U. 2009. Resident Perceptions of the 2010 FIFA Soccer World Cup Stadia Development in Cape Town. *Urban Forum*. 20, 47-59.
66. Swiss Academy for Development. 2003. *The Magglingen Declaration and Recommendations*. Dostupné z: <http://assets.sportanddev.org/downloads/18__the_magglingen_declaration.pdf>
67. Šafaříková, S. 2012a. Sport a Rozvoj – Koncept a potenciál pro vzdělávání. *Česká kinantropologie*. 16 (4), 11-28.
68. Šafaříková, S. 2012b. The influence of football on the personal development of children in Uganda. *Journal of Human Sport and Exercise*. 7, 173-177.
69. United Nations. *United Nations Sport and Development for Peace – Sport and the Millenium Development Goals* [online] 2015. [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <<http://www.un.org/wcm/content/site/sport/home/sport/sportandmdgs>>
70. Wainwright, O., 2014. Apartheid ended 20 years ago, so why is Cape Town still „a paradise for the few“? *The Guardian*, 30 April. Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/cities/2014/apr/30/cape-town-apartheid-ended-still-paradise-few-south-africa>>

71. Walker, M., Kaplanidou, K., Gibson, H., Thapa, B., Geldenhuys, S., Coetzee, W. 2012. Win in Africa, With Africa: Social responsibility, event image, and destination benefits. The case of the 2010 FIFA World cup in South Africa. *Tourism Management*. 34, 80-90.
72. Wamucii, P. 2012. Youth Agency, Sport, and the Public Sphere in Kenya. *Voluntas*. 23, 26-42.
73. Wienland, N. 2010. *The Baguinéda Football for Hope Center opens its doors* [online] 2015. [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <<http://www.sportanddev.org/en/newsviews/news/?2516/The-Baguineda-Football-for-Hope-Centre-opens-its-doors>>
74. World Health Organization, nedatováno. *The African Regional Health Report: The Health of the People*. Dostupné z: <http://whqlibdoc.who.int/afro/2006/9290231033_rev_eng.pdf?ua=1>
75. *Yingli Solar*. [online]. 2014 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: <<http://www.yinglisolar.com/en/>>
76. *Youth Development through Football*. [online]. 2014 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: <http://www.za-ydf.org/pages/countries_overview/>
77. Youth Development through Football. 2011. *Green Goal!: sport for environmental awareness*. Dostupné z: <<http://www.za-ydf.org/giz/YDF%20News/YDF%20-%20Green%20Goal!%20Sport%20for%20Environmental%20Awareness.pdf>>
78. Zanetti, E.M., Bignardi, C., Francheschini G., Audenino, A.L. 2013. Amateur Football Pitches: Mechanical Properties of the Natural Ground and of Different Artificial Turf Infills and Their Biochemical Implications. *Journal of Sports Sciences*. 31 (7), 767-778

